

Эзгулик, шукроналик байрами қутлуғ бўлсин!

Рамазон ойида юртимизга Аллоҳ таоланинг раҳмати мўл-кўл ёғилди. Мўмин-мусулмонлар субҳидамда саҳарлик дастурхонидан туриб ибодатга киришди. Файзли оқшомларда эса ифторлик қилиб, қалб роҳати — таровеҳ намозини адо этишди. Аллоҳ таоло фарз қилган закотлар адо этилди, фитр садақалари, фидялар берилди.

Аллоҳга беҳисоб шукр, бу йилги Рамазон кунлари ва тунлари жуда файзли ва мароқли ўтди. Моҳи шарифнинг муборак айёмларини ғанимат билиб, қўлдан келганича рўза тутиб, нафс тарбияси билан машғул бўлдик. Ҳадиси шарифга амал қилиб, тилни ёлғон, ғийбат ва беҳуда гаплардан тийиш, тана аъзоларини турли гуноҳ ва маъсиятлардан сақлашга ҳаракат қилдик. Қутлуғ ойда 2 мингдан зиёд масжидда таровеҳ намози ўқилди, 1,5 мингдан ортиқ жомеда Қуръони карим хатм қилинди. Мухлис халқимиз Ҳақ таоло Каломига сомеъ бўлди. Уламоларимиз ва имом-хатибларимиз намозхонларга бу ойда кўпроқ ваъз-насиҳатлар қилишди.

Жорий Рамазон ойи халқимиз учун эсда қоларли ва меҳр-мурувват, хайру саховатга бой ўтди. Юртимиз бўйлаб маҳаллаларда муҳтож оилалар ва бева-бечоралар, етимлар ҳолидан хабар олиниб, уларга ифторлик дастурхонлари ёзилди, озиқ-овқат маҳсулотлари тарқатилди. Бундай эзгу ишлардан яна бири муҳтарам Юртбошимизнинг ғамхўрлиги ва қўллаб-қувватлови билан билан кам таъминланган, боқувчисини йўқотган, эҳтиёжманд оилалар ҳамда ногиронлиги бўлган шахсларнинг 1400 нафари умра зиёратини адо этиб қайтди.

Ҳайит кунлари қариндош-уруғлар, етимлар, бевалар, кексалар ва имконияти чекланган инсонлар, беморлар ҳолидан хабар олиниб, уларнинг кўнглини кўтариш, оғирини енгил қилиш беҳад савобли амаллардандир.

Нуриддин домла ХОЛИҚНАЗАРОВ,
Ўзбекистон мусулмонлари идораси
раиси, муфтий

Ҳофиз ибн Ҳажар раҳимаҳуллоҳ “Фатҳул Борий” асарида ёзади: “*Ҳайит кунлари шодликни изҳор қилиш диннинг шиорларидандир*”.

Аллоҳ таолога қилинган тоат-ибодатлар, У Зотнинг бандаларига кўрсатган раҳмату мағфирати туфайли хурсандчилик изҳор қилиш учун бир муносабатдир. Аллоҳ таоло: **“Аллоҳнинг фазли ва раҳмати ила. Ана шу билан хурсанд бўлсинлар. У улар жамлайдиган нарсалардан яхшидир”**, дея марҳамат қилган (Юнус сураси, 58-оят).

Аллоҳнинг фазлидан хурсанд бўлиш ҳам У Зотга қурбат саналади.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Аллоҳ таолога фарз амалларидан сўнг энг маҳбуб амал мўминнинг қалбига қувонч улашишдир”** (Имом Табароний ривояти) деганлар.

Рамазон ҳайити иймон ҳаловати, ибодат ва дуо-истиғфор байрамидир. Бу байрамда мусулмонлар жоме масжидларга тўпланиб, Ҳайит намозини адо этишади. Халқимизга, Ватанимизга, бутун дунёга осудалик тилаб, дуо илтижолар қилишади.

Ҳақ таоло бутун дунё мусулмонларига Рамазон ҳайити байрамини муборак айласин, бутун оламга тинчлик-хотиржамлик ато этсин, ибодатларимизни даргоҳида қабул этсин, она-Ватанимизни обод, халқимиз ҳаётини янада фаровон қилсин!

Киши исломининг гўзаллиги

Бугун оммавий ахборот воситаларию ижтимоий тармоқларни кузата туриб, дунёда кечаётган зилзилаю тўфонлар, касаллигу жиноятлар, одам савдоси, урушлар, коррупция, террорчилигу очарчилик каби нохуш хабарлар тарқатилаётганига гувоҳ бўламиз. “**Хаёт тобора ёмонлашиб кетяпти**” деган ваҳима чулғайди кишини.

Аслида ҳам шундайми?

Бу ҳақда Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти маслаҳатчиси Ханс Рослинг бундай ёзади: “*Бугун жаҳон ахборот маконида дунёда рўй бераётган нохуш ҳодисалар узлуксиз бериб борилади. Чунки бундай воқеалар омма орасида тез тарқалади. Хабар тайёрловчилар ҳам шу мазмундаги янгиликларни саралайди ва обуначини жалб қилиш учун турли усулларни ўйлаб топади.*

Яхши хабар – янгилик эмас. Шу боис улар деярли эълон қилинмайди. Агар бирор шов-шувли хабар бўлмаса, ўша дастур эътироф этилмайди. Одатда кишилар ижобий маънодаги ахборотни эшитмайдилар”.

Ханс Рослинг гапларида жон бор. Чунки оммабоп сайту ижтимоий тармоқлар саҳифалари нохуш воқеаю хабарларга бой. Уларда энг кўп ўқилган ёки кўрилганлари ҳам “ўлдирилди”, “ҳалок бўлди”, “портлатилди” каби шов-шувли янгиликлардир.

Психологлар таъкидлашларича, ҳар қандай ахборот онг остида сақланади. Доимий равишда нохуш хабар эшитиш, лавҳаларни кўриш эса руҳиятга салбий таъсир этади. Оқибатда киши бағритош, жиззаки бўлиб қолади. Демак, бундан ён-атрофимиздаги инсонлар нега бунчалар бемехр, худбин, ношукр бўлиб кетаётгани англашилади.

Нега шов-шувли салбий хабарларга кўп қизиқамиз?

Қуръони каримда: «**Нафсимни оқламайман. Зеро, нафс ёмонликка ундов-**

чидир...» деб марҳамат қилинади (Юсуф сураси, 53-оят).

Абу Ҳомид Ғаззолий раҳимаҳуллоҳ: “Инсон нафси ёмонликка етакловчи, унга мойил ҳамда яхшиликдан қочувчи қилиб яратилган”, дея таъкидлайди. Демак, инсоннинг ёмонликка қизиқиши ва яхшиликка эътиборсиз бўлиши бежиз эмас. Бу унинг тийнатида бор. Нафсни тўғри йўлга солиш, тарбиялаш эса инсоннинг зиммасида.

Қуръони каримда: “**Аммо ким Парвардигорининг** (ҳузурида) **туриши** (ва ҳисобот бериши) **дан кўрққан ва нафсини ҳаволанишдан қайтарган бўлса, бас, фақат жаннатгина** (унга) **макон бўлур**”, деб марҳамат қилинган (Нозиот сураси, 40–41-оятлар).

Нафсимиз вақтни беҳуда сарфлашга, телефонимизда келаётган турли видео ва хабарни соатлаб кўришга ундайди. Лекин вақтдан унумли фойдаланиш, кераксиз нарсаларга вақт сарфламаслик ўз ихтиёримизда. Мусулмон киши одамларга манфаат берадиган илмларнигина тарқатишга интилиши керак.

Абу Ҳурайра розийаллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: “**Сенга манфаат берадиган нарсага иштиёқманд бўл ва Аллоҳдан ёрдам сўра!**” деганлар (Имом Муслим ривояти).

Яна Абу Ҳурайра розийаллоҳу анҳу ривоят қилган ҳадисда Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: “**Албатта, беҳуда нарсаларни тарқ этиш киши Исломининг гўзаллигидандир**”, деганлар (Имом Термизий ривояти).

Демак, мўмин киши нафси етаклаган томонга кетавермаслиги, ўзига ва бошқаларга манфаат келтирадиган ишларга иштиёқманд бўлиши лозим.

Бобур МУҲАММАД

Мундарижа

ҚУТЛОВ

Эзгулик, шукроналик байрами
қутлуғ бўлсин! 1

БУГУННИНГ ГАПИ

Киши исломининг
ғўзаллиги 2

ШУКРОНА

Қўнгилларга қувонч улашиш –
савоби улуғ амал 5

САҲОБАЛАР ҲАЁТИ

Аҳду паймониға содиқ саҳобий 6

СИЙРАТ

Ҳайбат ва муҳаббат соҳиби 7

АСЛИДА ҚАНАҚА?

Индонезияда Исломни ёйган
самарқандликлар 8

МЕРОС

“Махзанул мутеъин” – муҳим
ақидавий манба 10

ҲАДИС ШАРҲИ

Биз билан намозда
ҳозир бўлдингми? 12

ЯХШИЛИККА ЧАҚИРИШ

«Уларга “Уфф” дема...» 13

ОГОҲЛИК – ДАВР ТАЛАБИ

Бузғунчи ғоялар –
келажакимизга таҳдид 14

САЛАВОТ СОҒИНЧИ

Буюк сир 15

ТАДҚИҚОТ

Араблар ва туркийлараро
илк маданий кўприк 18

ТАДҚИҚОТ

Чағониённи ким фатҳ этган? 22

ИСЛОМ САБОҒИ

Хато ва бидъат ўрнак бўлолмайди 23

ИНСОН ЎЗИНГ

Ота васияти 24

РУҲИЙ ТАРБИЯ

Бир кунда бир соат 25

ШЕЪРИЯТ

Ўдакдаин яхши кўраман... 26

МУСУЛМОН ОДОБИ

Илоҳий файз 29

САОДАТ АСРИГА САЁҲАТ

Бадр ғазоти 30

САЛОМАТЛИК

Ҳар гиёҳда шифо бор 32

4

ТАФСИР

“Кавсар” дан
мурод нима?

11

МОЗИЙДАН САБОҚ

Амир Темурнинг
иқрори

16

МАСАЛА

Сўраган эдингиз...

20

ДУНЁДАН

ДАРАКЛАР

Ислом ва олам

28

ЯХШИЛАР ЁДИ

Яхшилик довонидан
ошган эди...

Журналда оятлар, ҳадислар бор. Ножоииз жойларга қўйманг!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ﴿٢﴾ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ﴿٣﴾

“Кавсар”дан мурод нима?

Меҳрибон ва Раҳмли Аллоҳ номи билан (бошлайман).

“(Эй Муҳаммад!) Албатта, Биз Сизга Кавсарни ато этдик. Бас, Раббингиз учун (беш вақт ёки Қурбон ҳайити учун) намоз ўқинг ва (туя) сўйиб қурбонлик қилинг! Албатта, ғанимингизнинг ўзи (барча яхшиликлардан) махрумдир” (Кавсар сураси).

“(Эй Муҳаммад!) Албатта, Биз Сизга Кавсарни ато этдик”. Ибн Аббос розийаллоҳу анҳумо ва бошқа муфассирлардан қилинган ривоятларга кўра, оятдаги “Кавсар”дан мурод – кўп яхшилик, шу жумладан, Қуръони карим нубувват, илм, ҳикматдир. Ёки бу Қуръон фазилати туфайли берилган кўп яхшиликлардир.

Албатта, у Пайғамбаримиз алайҳиссалом ўз ҳадисларида таъкидлаганларидек, Аллоҳ таолонинг Набий алайҳиссаломга махсус инъом этган ва ажойиб сифатларга эга бўлган жаннатдаги дарёси ҳамдир.

“Бас, Раббингиз учун (беш вақт ёки Қурбон ҳайити учун) намоз ўқинг ва (туя) сўйиб қурбонлик қилинг! Албатта, ғанимингизнинг ўзи (барча яхшиликлардан) махрумдир”.

Имом Замахшарий ва Имом Насафий келтиришича, “кавсар” араб тилида “кўплик” сўзининг ўзаги бўлган “касра”нинг “фавъал” вазнидаги шаклидир. Кўпликнинг муболаға даражасини ифодалайди. Яъни, Пайғамбаримиз алайҳиссаломга оламлар Рабби кўплигининг чегараси бўлмаган, икки дунёда ҳеч кимга берилмаган даражадаги яхшиликлар берган.

У зот учун икки яхшилик жам бўлган:

– энг улуғ ва мўл-кўл неъматларга эришиш;

– ато қилувчиларнинг энг Карамлиси ва неъмат берувчиларнинг энг Улуғидан ушбу яхшиликларни қабул қилиб олиш.

Демак, Набий алайҳиссалом мана шундай неъматлар билан у зотни иззат қилган, шарафли айлаб, халойиқнинг миннатидан сақлаган Парвардигорига ибодат қиладилар ва Аллоҳнинг розилиги учун қурбонликни бажо келтирадилар.

Мана шундай васфга эга Набий алайҳиссаломнинг зикри минбар ва минораларда, ҳар бир олим ва зикр қилувчининг тилию дилида дунё тургунча жорийдир. У зотнинг зикри Аллоҳнинг зикри билан бирлашади. Охиратда эса у зот учун таърифу тавсифга сиғмайдиган неъматлар бор.

Албатта, “кўп яхшилик”ларнинг аввалида Қуръони карим туради. Чунки илму ҳикмат, нубувват ва у зотга берилган бошқа барча яхшиликлар Қуръони каримда мужассам. У, Имом Замахшарий таърифлаганидек, чегараси бўлмаган даражадаги яхшиликнинг айнан ўзидир. Қолаверса, яхшиликларнинг барчасини жамлаган Қуръон билан қўлга киритиладиган яхшилик ҳам абадий давом этади, чегараланиб қолмайди.

Жўрабек ОМОН ўғли тайёрлади.

Кўнгилларга қувонч

улашиш – савоби улуг амал

Муқаддас динимиз инсонларни ҳам-миша яхшилик қилишга, меҳр-муруват кўрсатишга, саховатли бўлишга чақиради.

Ибн Аббос розийаллоҳу анҳумодан ривоят қилинади: *“Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам яхшилик қилишда одамларнинг энг саховатлисиди эдилар. У зотнинг Рамазон ойидаги энг сахийликлари Жаброил алайҳиссалом у зотга йўлиққанда бўларди. Жаброил алайҳиссалом Рамазон ойи тугагунча ҳар кеча учрашар, Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам эса у зотга Қуръон ўқиб берар эдилар. Жаброил алайҳиссалом у кишига йўлиққанида яхшилик қилишда эсаётган шамолдан ҳам саховатлироқ бўлар эдилар”,* дедилар (Имом Бухорий ривояти). Демак, сахийлик, қўли очиклик ҳамда етим-есир, камбағалларга, муҳтожларга кўмак бериш каби фазилатлар бизга Пайғамбаримиз алайҳиссаломдан меросдир.

Шу йилнинг 17 февраль куни давлатимиз раҳбарининг Бухоро вилоятига ташрифи асносида Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Нуриддин домла Холиқназаровнинг кам таъминланган, боқувчисини йўқотган, эҳтиёжманд оилалар ҳамда ногиронлиги бўлган шахсларни умра зиёратига жўнатиш тўғрисидаги илтимосига розилик берганлари ҳам юқоридаги фикримизнинг тасдиғидир.

Яқинда Президентимизнинг ғамхўрлиги ва яқиндан қўллаб-қувватлаши туфайли 1400 нафар эҳтиёжманд юртдошимиз умра зиёратига бориб келди. Сафар харажатлари эса давлатимиз томонидан қоплаб берилди.

Бундай бахтга мушарраф бўлган юртдошларимиз кўнгли тоғдек кўтарилиб, инсон қадри улуғланган юртда туғилгани учун шукроналар келтиришди. Ушбу хайрли ишлар бошида турганларнинг ҳақларига хайрли дуолар қилишди.

Умрачиларимиз Жидда халқаро аэропортида ишчи гуруҳи ҳамда ҳамкор ташкилотлар томонидан қизғин кутиб олинди. Улар Мадина ва Макка шаҳарларида барча шарт-шароитга эга, шинам меҳмонхоналарда туришди.

Шунингдек, эҳтиёжманд фуқароларимизга кенг қулайлик яратиш мақсадида уларга ишчи гуруҳ аъзолари, тиббиёт ходимлари узлуксиз хизмат кўрсатишди.

Умра ибодатини адо этган юртдошларимиз кўп йиллик орзулари ушалганидан хушнуд бўлиб, саодатли кунларга етказгани учун Аллоҳ таолога чексиз ҳамду санолар айтишди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *“Ким рўзадор кишига ифторлик қилиб берса, у кишига ҳам рўза тутганнинг ажридек савоб берилади. Бу билан рўзадорнинг ажридан ҳеч бир нарса кам бўлмас”,* дедилар (Имом Термизий ривояти). Ушбу ҳадисдан ифторлик қилиб беришнинг нақадар улуг экани англашилади.

Президентимиз топшириғига кўра, барча ҳудудларда имом-домлалар маҳалла масъуллари ва маҳаллий ҳокимият органлари вакиллари билан ҳамкорликда умра зиёратига кетган кам таъминланган юртдошларимиз ва бошқа эҳтиёжманд, боқувчисини йўқотган хонадонларда ифторликлар ташкил этилиб, уларнинг қувончига шерик бўлишди. Ҳар бир уйда Қуръони каримдан тиловатлар қилиниб, маърифий суҳбатлар ўтказилди. Энг муҳими, ушбу хонадонларга нур, файз, барака ёғилиб, бугунги дориламон кунлар қадри, юртимиз тинчлиги ва осойишталиги, халқимиз омонлиги ва фаровонлиги учун шукроналар келтирилди, Президентимиз ҳақларига дуолар қилинди.

Ҳомиджон ИШМАТБЕКОВ,
Ўзбекистон мусулмонлари идораси
раисининг биринчи ўринборсари

Аҳду паймониға содиқ саҳобий

Арабларнинг насаби ва ҳасаби улуғ оила-сида вояға етган бу саҳобийнинг ота-онаси обрў-эътиборли, жоҳилият даврида ҳам кўп яхшилик қилувчи кишилар эди. Аллоҳға, Расулуллоҳға ва Исломига самимияти жуда юксак бўлган саҳоба нажжорлик Анас ибн Назр умрини *“Дин насиҳатдир”*, деган ҳадис билан безаган эди.

* * *

Анас ибн Назрнинг опаси Рубаййиъ бинти Назрнинг Ҳорис исмли ўғли бор эди. Расули акрам Бадр жангидан сал олдинроқ уни кўриб:

– Эй Ҳорис, қандай тонг оттирдинг? – дедилар.

– Аллоҳни ҳақ деб иймон келтирган ҳолда тонг оттирдим, – деди у.

Набий алайҳиссалом:

– Эй Ҳорис, айтаётган гапинга қара, албатта, ҳар бир сўзингга жавобгарсан, – дедилар.

– Ё Расулуллоҳ, дунёдан зерикдим, кечаси тунги намоз билан бедор бўлдим, кундузи рўзадор бўлдим... Дўзахда ёнаётган ва аланга тафтидан қичкириб ёрдам сўраётган дўзах аҳлини кўриб тургандекман.

Шундай деб изидан: “Менинг ҳаққимга дуо қилинг, ё Расулуллоҳ”, деди. Набий алайҳиссалом унинг ҳаққиға дуо қилдилар.

* * *

Расулуллоҳ алайҳиссалом билан мана шу ёш йигит ўртасида бўлган суҳбатга кўп ўтмай Бадр жанги бошланиб қолди...

Жангга чорлов бўлганда Ҳорис ҳам биринчилар қаторида отланди. У жангга биринчи бўлиб шаҳодат топганида кекса онаси эшитиб қаттиқ қайғуга ботди...

У Расули акрамнинг олдиларига келиб: “Агар ўғлим Ҳорис жаннатда бўлса, ундан жудо бўлганимга йиғламайман ва айрилганимга ҳафа бўлмайман...” деди. Расули акрам унга: *“Эй Умму Ҳорис, жаннат битта жаннат эмас. Бир қанча жаннатлар бор. Албатта, Ҳорис Фирдавсда”*, дедилар.

* * *

Нажжорлик саййида сабр аччиғини тотиб, кўнглига қил сиғмай турган бир вақтда Ясриб аҳлидан бир жамоатнинг жорияси жаҳлини чиқарди. Нажжорлик саййида аччиғидан жаҳл устида жориянинг олд тишларини синдириб қўйди. Сўнг қилган ишига қаттиқ пушаймон бўлди. Жориянинг оила аҳлиға укаси Анас ибн Назр бу иши учун фидя олишларини таклиф этди. Аммо улар олишдан бош тортдилар.

Қавмнинг улуғлари олдиға бориб кечирим сўраганларида рози бўлмай қайтариб юборишди.

Бу жория иши тўғрисида Набий алайҳиссаломга шикоят қиламиз, деб қаттиқ туриб олдилар. У зотга шикоят қилиб боришганда Аллоҳнинг ҳукмини бажариш ва му-сулмонлар ўртасида тенглик қарор топиши учун қасос олишға ҳукм чиқардилар.

Бироқ орадан кўп ўтмай Расулуллоҳ алайҳиссалом сўзида қаттиқ туриб олган жория аҳлиға қарасалар, улар юмшаб қолишибди. “Ё Расулуллоҳ... Уни афв этдик, ё Расулуллоҳ. Биз уни кечирдик...” дедилар олдинги қатъиятидан воз кечиб.

Расулуллоҳ алайҳиссалом Анас ибн Назрга: *“Аллоҳнинг бандалари орасида шундай кишилар борки, агар Аллоҳға қасам ичса, албатта уни бажаради”*, дедилар.

* * *

Анас ибн Назр ҳақида нозил бўлган оятнинг қиссаси бундай: бунга унинг Бадрга бора олмагани ва Расулуллоҳ алайҳиссалом билан жангга чиқа олмагани сабаб бўлди. Мана шу уни ташвишға қўйиб, ғамға ботирди. У ўз нафсини маломат қилиб деди: “Зухр (захира) ва ажрда Бадрга ўхшаган кун Расулуллоҳ билан чиқишгача умр сенга вафо қилишиға кафолатинг борми?! Аллоҳға қасам, Раббим мени мушриклар билан тўқнаш келадиган кунга етказса, нима қилишимни кўрсатиб қўяман”.

Анас ризвонуллоҳи алайҳ шундан бошқа ҳеч нарса демади. Агар мана шундан қўрқмаса, жим бўларди.

* * *

Анас ибн Назр ўзига ўзи аҳд берганидан озроқ ўтиб-ўтмай Уҳуд жанги бўлди. Уҳуд муслмонлар учун жуда оғир жанглардан бири бўлди. Бу жанг туфайли ҳақиқий мўминлар синовдан ўтиб, қалблари покланди. Бу жангга Расулуллоҳ алайҳиссалом оғир аҳволға тушиб,

жароҳат олдилар. У зотга тошлар отилди, чуқурга йиқилиб тушиб, юзлари қонади, лаблари тилинди ва муборак қонлари тўкилди.

* * *

Шундай таҳликали бир вақтда Анас ибн Назр Аллоҳ азза ва жаллага берган ваъдасига қулай фурсатни кўриб, жанг майдонига қараб Расулуллоҳнинг бир ўзлари ёлғизланиб қолганларига кўзи тушди. Мушриклар у зотни ўлдирмоқчи – Аллоҳнинг нурини ўчирмоқчи бўлишаётганини кўриб, бундай деди: “Эй Аллоҳим, мен Сендан жанг майдонидан мана булар (яъни қочаётган мусулмонлар) қилган ишимизни деб узр сўрайман. Анавилар (яъни ҳужум қилаётган мушриклар)нинг қилмоқчи бўлаётган ишидан покман”. У ҳазрат Умар яқинида турганига кўзи тушиб, жуда ташвишли ва безовта ҳолатда: “Эй Умар, Расулуллоҳга нима бўлди?” деб сўради. Ҳазрат Умар: “У зотни қатл этилган деб ўйламайман”, деди. Анас: “Муҳаммад ўлган бўлса, Аллоҳ ўлмайдиган, доим тирик-ку”, деди. У қиличини суғуриб қинини синдирди ва ҳеч ўйлаб ўтирмай ўзини жанг ўртасига отди. У мушриклар ҳамласини тўсиб турган вақтда ўзига яқин жойда кўринган Саъд ибн Муозга қараб: “Жаннат, эй Саъд, жаннат... Аллоҳга қасам, менга унинг хиди Уҳуд тарафдан келяпти...” деди.

У бирон нарсага қарамай олға интилди. Саъд айтади: “Мен унга етиб олишга, изидан боришга ва унинг қилганидек қилишга ҳаракат қилдим... Бироқ мен унинг азму қароридаги ишни бажаришга қодир бўлмадим...”

* * *

Бироз ўтиб жанг тугади. Анас ибн Назр жанг майдонида жон таслим қилган эди. Унинг баданига саксондан ортиқ қилич зарби тегиб, найзалар санчилган ва ҳар тарафидан ўқларга нишон бўлган эди. Мушриклар уни ўлдириб, бу ҳам етмагандай мусла қилишибди. Жанг майдонида уни опаси Умму Ҳорисдан бошқа ҳеч ким танимади. Бу аёл ҳам ўз инисини фақат бутун қолган бармоқларидан таниди...

* * *

Аллоҳ таоло Анас ибн Назрни икром қилиб, у ҳақда Қуръон оятини нозил қилди. Бу оятни мусулмонлар кечаю кундуз тиловат қиладилар:

“Мўминлар орасида ўзлари Аллоҳга берган (У зотнинг йўлида жанг қилиб, шаҳодат топиш) аҳду паймонларига содиқ бўлган кишилар бордир. Бас, улардан (айрим) кишилар ўз аҳдига вафо қилди, (яъни шаҳид бўлди), улардан (айрим) кишилар эса (шаҳодат топишга) интизордир. Улар (мунофиқларга ўхшаб Аллоҳга берган аҳду паймонларини) ўзгартирганлари йўқ” (Аҳзоб сураси, 23-оят).

Манбалар асосида **Бобомурод ЭРАЛИ** тайёрлади.

Ҳайбат ва муҳаббат соҳиби

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг халқий сифатларидан бири у зотнинг жамолларидир. У зотни учратган киши албатта яхши кўриб қолар эди. Ҳатто яҳудийларнинг роҳиблари у зотдан айб ахтариб, бирорта на халқий ва на хулқий айбу нуқсон топа олишмаган.

Ҳассон ибн Собит розийаллоҳу анҳу Исломни қабул қилишидан олдин Қурайшнинг кофирлари унга Муҳаммад алайҳиссаломни ҳажв қилиб шеър айтишини сўрашади. Ҳассон розийаллоҳу анҳу айтадилар: “Мен Расулуллоҳга қараганимда, у зотнинг гўзал чеҳраларидан таралаётган нур кўзимни қамаштириб юборди. Шунда мен кўзим кўрмай қолишидан қўрқиб, икки қўлим билан кўзларимни тўсиб олган эдим”.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга гўзаллик билан бирга, улўғлик ва ҳайбат ҳам ато этилган эди. У зотни кўрган кишини, албатта, ҳайбатлари босар, ҳатто қўрқувга тушар эди. Бир аъробий у зотнинг ҳузурларига кирди ва турган жойида қотиб қолди. Ҳатто қалтирай бошлади. Шунда Расулуллоҳ: **“Ўзингни қўлга ол, эй биродар. Мен талқон еб юрадиган қурайш аёлларидан бирининг ўғлиман”**, деб уни юпатдилар.

**Абу Абдурраҳмон
ЗУБАЙДИЙ**

Индонезияда Исломни ёйган самарқандликлар

Индонезия – дунёда энг кўп мусулмон аҳоли истиқомат қилувчи мамлакат. Манбаларда Индонезияга Ислом араб тижоратчилари орқали кириб борган, деган маълумотлар кўп учрайди. Аслида, Индонезия аҳолисининг Ислом билан шарафланишида самарқандлик мутасаввиф олимларнинг ҳам хизмати катта бўлган.

Бу минтақага Ислом динининг кириб келиши ҳамда тарқалишини араб ва форс мусулмон савдогарлари Ҳинд океанини сузиб ўтиб, Ҳиндистон, Шарқий Африка, Индонезия ва Хитой бозорларини эгаллай бошлаши билан боғлашади. Бу манбаларда ҳам ҳақиқат бор. Бироқ тадқиқотларга кўра, самарқандлик аجدодларимиз ҳам бу ўлкаларда Ислом дининг тарқалишига катта ҳисса қўшган. Қуйида шу ҳақда сўз боради.

XIV–XV асрларда Индонезия архипелагида Ислом дини ёйилишида самарқандлик олимлар муҳим ўрин тутган. Шундай олимлардан бири Малик Иброҳим Самарқандийдир. Манбаларда у Индонезия халқи орасида “Шайх Жумадил Кубро” ёки “Жамолиддин Акбар Ҳусайний” номи билан танилган Мавлоно Ҳусайн Жумадил Кубронинг ўғли экани айтилади. Бу икки аллома Жануби-шарқий Осиё минтақасида Ислом дини тарқалишига катта ҳисса қўшган “Валий сонго” номи билан машҳур бўлган валийлар силсиласи асосчиларидир. Қолаверса, Иброҳим Самарқандий Индонезияда биринчи бўлиб Ислом таълимотини ўргатувчи диний мактаб ташкил этгани манбалардан маълум.

Тадқиқотчилар фикрича, Мавлоно Жумадил Кубро дастлаб икки ўғли Иброҳим ва Исҳоқ билан Явага келган. Кейинчалик Исломни тарғиб этиш мақсадида турли томонларга йўл олишган. Жумадил Кубро Ява оролида қолади, Иброҳим Самарқан-

дий Чампага, ҳозирги Вьетнам ҳудудларига, Мавлоно Исҳоқ Суматра оролининг шимолӣ минтақаси Пасайга боради. Уларнинг кейинги ҳаётлари ҳақидаги маълумотлар турлича бўлиб, баъзиларида Иброҳим Самарқандийнинг табобат ва тижорат билан шуғуллангани, аҳолига деҳқончилик маданиятини ўргатгани, Чампа ҳукмдорининг қизига уйланиб, икки фарзанд кўргани, сўнгра фарзандлари билан Явага қайтгани айтилади.

Тарихий манбаларда Иброҳим Самарқандий XIV асрнинг биринчи ярмида ёки милодий 1356 йили Самарқандда туғилгани ҳақида тахминлар бор. 1419 йил Индонезиянинг Шарқий Ява ҳудуди – Гресикда вафот этган ва Гапура Ветан қишлоғида дафн этилган (*Agus Sunyoto, 2011:54*). Мақбараси маҳаллий аҳоли учун табаррук зиёратгоҳдир.

Нажмиддин Умар Насафийнинг “Ал-Қанд фи зикри уламои Самарқанд” асарида Ўзбекистон тарихида самарқандлик алломалардан фақат Бурҳониддин Соғаржий Ислом дини ва тасаввуф таълимотининг тарғиботчиси сифатида X–XIV асрлар оралиғида Жанубий ва Шарқий Осиё минтақаларига сафар қилгани қайд этилган (*Nasafi, 1994:112*).

Яна бир тарихий манба “Хулосатул маноқиб” асарида Бурҳониддин Соғаржийнинг милодий 1200–1300 йилларда яшагани қайд этилади. Бурҳониддин Соғаржийнинг мақбараси бугунги кунда Руҳобод мажмуаси деб номланади. Ушбу мақбарада унинг хотини – Хитой маликаси Биби Ҳанифа ҳамда ўн нафар фарзанди дафн этилган.

Индонезияда топилган тарихий манбалар ва тадқиқотларда тилга олинган Шайх Жумадил Кубро Шайх Бурҳониддин Соғаржийнинг тўнғич фарзанди Шайхзода Абу Саиднинг ўғли бўлгани ҳақиқатга яқин (*Kattaev K., Kattaeva G., 2022:18*). Чунки Шайх

Абу Саиднинг онаси Хитой тарафдаги давлат ҳукмдорининг қизи бўлгани учун шу юртда меросхўр ҳисобланган. Шу сабабли ўғлига шахзода ёки ҳукмдор маъносини англатувчи “Малик” нисбасини бериб, “Малик Иброҳим” деб атаган бўлиши мумкин. Шайх Бурҳониддин Соғаржийнинг Ҳиндистон ва Хитой минтақаларига сафар қилиб, Ислом дини ва тасаввуфни тарқатгани ҳамда ўша ерда бир подшоҳнинг қизига уйлангани тўғрисида Нажмиддин Умар Насафийнинг “Ал-Қанд фи зикри уламои Самарқанд” ва Абу Тоҳирхожа ибн Абу Саид Самарқандийнинг “Самария” асарларида қайд этилган (*Abu Tokhirhoja, 1991:303*).

К. Каттаев ўз асарида дастлаб Соғаржий, сўнгра ўғиллари, XIV асрда эса унинг кейинги авлодлари, хусусан, Малик Иброҳим ҳам Жануби-шарқий Осиёга сафар қилиб, боболари бошлаган тарғибот ишларини давом эттириб, Ислом динини янада кенгроқ ва узокроқ ўлкаларга ёйишганини айтади (*Kattaev K., Kattaeva G., 2022:18*).

Ўша пайтларда суҳравардия Мовароуннаҳрда энг йирик тариқат ҳисобланган. Тариқат асосчисининг ўғли Шайх Зайниддин Кўйи Орифоний Тошкентда фаолият олиб борган ва ўзининг машҳур шогирдларидан бири Шайх Нуриддин Басирни тариқат тарғиботи учун Самарқандга жўнатган. Ўз навбатида, Шайх Нуриддин Басир ҳам шогирди Бурҳониддин Соғаржийни Ҳиндистон ва Хитой мамлакатларига юборган. Шарқ мамлакатига келган Шайх Бурҳониддин гўзал одоб, яхши тарғиботлари туфайли ўша юрт ҳукмдори назарига тушади. Ҳукмдор ва унинг халқи Шайх Бурҳониддин

тарғиботлари туфайли Ислом динини қабул қилган. Сўнгра ҳукмдор ўз қизини Соғаржийга никоҳлаб беради. Уларнинг фарзандлари эса шу юртнинг валиаҳдига айланади (*Kattaev K., Kattaeva G., 2020:58*).

Бир неча асарларда Соғаржийнинг фаолияти зикр этилади. Жумладан, Саййид Али Ҳамадонийга бағишланган маноқиб ва мақомот асарлар ҳамда “Машориб ал-азвоқ” каби китобларда Бурҳониддин Соғаржийнинг Саййид Ҳамадонийнинг устозларидан бири эканлиги, сафарлари тўғрисида ҳам қисқача сўз боради. Масалан, “Хулосат ал-маноқиб” асарида бундай ёзилган: “Соғарж – Самарқанд Сўғдининг манзилларидан биридир. Шайх Бурҳониддин Соғаржийга қадимий ҳукмдорлар таъзиму тақрим бажо келтиришарди. Ул зот саккизинчи ҳижрий асрнинг шухратли инсонларидан ва ўз асрининг етук имомларидан эди. Солиқларга “ижозати куллий” берар, одоб-ахлоқ тарқатар ва зикрларни ўргатар эди. Ҳинд подшоҳи Султон Муҳаммад ибн Фиёсиддин Туғлуқшоҳ қирқ минг қизил олтин динарни унинг хизматлари учун юборган”.

Ушбу тарихий маълумот Бурҳониддин Соғаржий Ҳиндистонга ҳам сафар қилганини кўрсатади. “Ал-Қанд фи зикри уламои Самарқанд” китобида ҳам унинг Ҳиндистон, Хитой сафарига оид катта боблар ажратилган бўлиб, асосий воқеалар унинг шогирди машҳур сўфий Мир Саййид Али Ҳамадонийнинг сўзларидан олингани муҳим аҳамият касб этади.

Соғаржий Хитойда вафот этади ва васиятига кўра, ўғли Абу Саид отаси жасадини Самарқандга олиб келгани тўғрисидаги маълумотлар тарихий манбаларда учрайди.

Индонезияда Жумадил Кубродан бошланувчи самарқандлик валийлар Бурҳониддин Соғаржий авлодлари бўлиб, улар ҳам ота-боболари каби Ислом динини тарғиб қилиш мақсадида Жануби-шарқий Осиёга сафар қилишган. Чунки тарихий манбаларда фақат ушбу оила вакилларининг Жануби-шарқий Осиёга қилган сафарларини тасдиқловчи маълумотлар бор, холос.

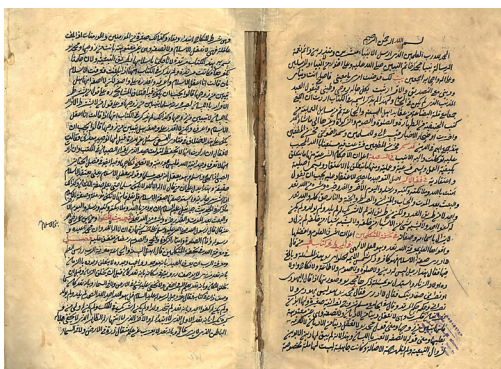
Феруз ХОЛМЎМИНОВ,

Имом Мотуридий халқаро
илмий-тадқиқот маркази ходими

“МАХЗАНУЛ МУТЕЪИН”

– муҳим ақидавий манба

Ақидамиз софлигига катта ҳисса қўшган буюк олимлардан бири, шубҳасиз, Сўфи Оллоёр ҳазратларидир. У зот фақиҳ ва мутакаллим сифатида, Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг таълимотини Мовароуннаҳр халқига етказишда катта хизмат қилган.

Ҳазрат Сўфи Оллоёр (1634–1724) ҳозирги Самарқанд вилоятининг Каттакўрғон туманида “Минглар” қишлоғида Оллоҳқули (Темирёр) хонадониди дунёга келган. 1640–1646 йилларда Шайхлар қишлоғидаги масжид-мактабида ўқиган, 1646–1648 йилларда Бухоро мадрасасида, сўнгра 1648–1660 йиллар мобайнида Бухоронинг “Жўйбор шайхлари” мадрасасида таҳсил олган. Салоҳияти юксаклиги ва зукколиги боис у зот хоннинг мақтовига сазовор бўлган. 25 ёшида Бухоро амирлигида солиқ-божхона маҳкамасининг тўралик лавозимига тайинланган. Бу лавозимда 4–5 йил ишлаш жараёнида халққа қилинаётган зулм ва бошқа жирканч ҳолатларни кўриб, тўралик лавозимидан воз кечади. Сўфи Оллоёр умрининг охириги пайтларини Сурхондарё вилояти Олтинсой тумани Вахшивор

қишлоғида ўтказиш ва ўша ерда дафн этилади.

Улуғ олимнинг “Махзанул мутеъин” (“Итоаткорлар хазинаси”) асари араб тилида наср услубида ёзилган. Ақидавий ва фикҳий масалалар атрофида ёритилган асар ЎзРФАШИ фондида сақланади. Қўлёзма 1092 бетдан иборат бўлиб, бир бетда йигирма етти қатор ёзув бор. Шундан юз бетга яқини калом илмига оид маълумотлар. Матн настаълиқ хатида, қора сиёҳда битилган.

Қўлёзма дид билан кўчирилган, жуда яхши сақланган. Қўлёзманинг бирор жойида шорих ўзининг таржимаи ҳолини киритмаган. Китоб ёзилган сана, манзил ва ўша давр муҳитига доир маълумотлар учрамайди.

Қўлёзмада Имом Абу Ҳанифа Нўъмон ибн Собитнинг “Ал-фикҳул акбар”, Абу Ҳафс Насафийнинг “Ақоидун Насафий” ва Абу Ҳафс Насафийнинг “Табсиратул адилла”, Сироҷиддин Али ибн Усмон Ўшийнинг “Бадъул амолӣ” каби ўттиздан ортиқ китоблардан фойдаланилган.

Асарда “Аллоҳ таолони таниш”, “Аллоҳ таолонинг сифатлари”, “Аллоҳ таолони қиёматда кўриш жоизлиги”, “Иймоннинг сифати”, “Фаришталарнинг сифати”, “Пайғамбарларнинг катта ва кичик гуноҳлардан поклиги”, “Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг нубувватларини исботи”, “Шафоатнинг исботи”, “Меърожнинг исботи”, “Арш ва Курсий”, “Саҳобаларнинг фазилатлари”, “Авлиёларнинг кароматлари” каби мавзулар атрофида ёритилган.

Мусанниф “Куфр лафзлари ҳақида” деб номланган бобда турли адашган тоифаларнинг ботил қараш ва иддаоларига қарши раддияларни баён этган. Жумладан, мўътазила, шиа, карромия, жаҳмия, қадария, рофизия, жабария каби тоифаларнинг ақидавий қарашларига алоҳида раддиялар берилган.

Хуллас, “Махзанул мутеъин” асарини таҳқиқ ва нашр этиш мазҳабсизлик хатарлари урчиётган, соф ақидавий таълимотларимизни менсимаётган тоифалар кўпайган бугунги кунда муҳим аҳамият касб этади.

Шайхулмуҳаммад СЕТИРЗАЕВ,
ЎзХИА 2-курс магистранти

Яқинда француз адиби Марсель Брионнинг “Менким, соҳибқирон — Жаҳонгир Темур” романини қайта ўқиб чиқдим. Ҳар ўқиганимда бобокалонимиз Соҳибқиронни янада яқинроқ танигандек бўламан, унинг асл қиёфасини ёрқинроқ тасаввур қиламан. Романда Жаҳонгирнинг Ислом динининг ташвиқотчиси сифатидаги фаолиятига кенг ўрин берилгани асарнинг таъсирчанлигини янада оширган.

Амир Темурнинг иқрори

Романда тасвирланишича, Амир Темур Башаруй шаҳрига боради. Унга: “Бу шаҳарнинг барча фуқаролари олим”, деб маълумот берадилар, Соҳибқирон буни текшириб кўрмоқчи бўлади. Бир дўконга кириб, аёл кишининг харид қилаётганини кузатади. Сотувчи тарозига қўл узатишдан олдин **“Вайлу-л-лилмутоффифийн”** – “(Савдотикда ўлчов ва тарозидан) **уриб қолувчи кимсалар ҳолига вой!**” оятини ўқийди (Мутоффифун сураси, 1-оят).

Бу ҳолдан ҳайратланган Амир Темур сотувчидан ушбу оятнинг маъносини сўрайди. Сотувчи: “Ўлчов ва тарозидан уриб қолувчи кимсаларга ҳалокат бўлғай”, дейди. Соҳибқирон дўкон сотувчисини синаш учун яна бир калимани ўқиб, мазмунини сўрайди.

“Ал-лазийна изакталув ала-н-наси яставфун” – “Улар одамлардан (бирор нарсани) ўлчаб олган вақтларида тўла қилиб оладиган” (Мутоффифун сураси, 2-оят).

Сотувчи эса: “Улар одамлардан (бирор нарсани) ўлчаб олган вақтларида тўла қилиб оладиган, уларга ўлчаб ёки тортиб берган вақтларида эса кам қилиб берадиган кимсалардир”, дейди.

Сотувчи Қуръон оятлари мазмунини шундай изоҳлаб тушунтирадики, охири Амир Темур унга тан беради: “Эй меҳрибон одам, агар болалигимда менга Қуръонни ўргатган муаллим оятлар мазмунини сен каби тушунтириб берганида эди!..” – дея уни мақтайди.

Амир Темур яна шу шаҳардаги Ҳасан ибн Исҳоқ деган кишининг уйига меҳмон-

га чақирилади. Шунда азон овози эшитилиб, уй эгаси масжидга бориб намоз ўқиб келишга изн сўрайди. Амир Темур ҳам у билан масжидга бормоқчи бўлиб, бирга кўчага чиқади.

Шунда Соҳибқирон дўкондорларнинг коржомаларини ечиб, янги уст-бош кийиб, масжидга отланганларини, дўконлар эшиклари очик қолдирилаётганини кўриб ҳайрати яна бир карра ошади.

Бир дўкондордан кийимларини нега алмаштираётганларини сўрайди. У эса бир оят ўқийди: **«Аллоҳ айтди: “Эй Одам болалари, ҳар бир сажда чоғида зийнатланингиз** (яъни тоза либосда бўлингизлар)»» (Аъроф сураси, 31-оят).

Шу оятга кўра, масжидга боришдан олдин пок кийимларимизни киямиз, ахир намозда Аллоҳ билан юзма-юз бўламизку!” дейди мезбон. Шунда Соҳибқирон: “Бу шаҳарда ҳамма ҳофиз экан”, дея таҳсин айтади.

Дилором КАРИМОВА тайёрлади.

Биз билан намозда ҳозир бўлдингми?

Бир киши Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига келиб деди:

– Эй Аллоҳнинг расули! Мен бир гуноҳ иш қилиб қўйдим, – деди ва қилмишини айтди. – Мен ҳақимда ҳукм қилинг!.. – деди.

Шунда Умар розийаллоҳу анҳу деди:

– Аллоҳ сени яширган... Сен ҳам яширсанг, яхши бўларди!

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унга ҳеч нарса демадилар. Намоз ўқилди. Намоздан сўнг у зот алайҳиссалом ҳалиги кишини чақириб сўрадилар:

– **Биз билан бирга намозда ҳозир бўлдингми?**

– Ҳа!

– **Аллоҳ таоло сени мағфират қилди ва оят нозил қилди: “Кундузнинг икки тарафида ва кечанинг бир бўлагида намозни тўқис адо эт! Албатта, яхшиликлар ёмонликларни кетказди”** (Худ сураси, 114-оят).

У киши сўради:

– Эй Аллоҳнинг расули! Бу фақатгина мен учун хосми?

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар:

– **Йўқ! Умматимнинг барчасига тегишлидир!**

Бу ҳадисдан каттами-кичикми – ҳар қандай гуноҳни енгил санамаслик, бирор хато қилганда, дарҳол чин дилдан, ихлос билан тавба қилиб, уни қайта қилмаслик тушунилади. Чин дилдан тавба қилувчилар учун Аллоҳнинг эшиги ҳамиша очиқ. Аллоҳнинг

фазли ва карами билан яхши амал ёмон амални йўқ қилади.

Ибн Аббос розийаллоҳу анҳумонинг ҳузурига бир киши келиб сўради:

– Қотилнинг тавбаси қабул бўладими?

Ибн Аббос деди:

– Ҳа!

Сўнгра, ўша мажлисда бошқа бир киши келиб сўради:

– Қотилнинг тавбаси қабул бўладими?

Ибн Аббос деди:

– Йўқ!

Ибн Аббос розийаллоҳу анҳумодан нега икки кишига икки хил жавоб бергани ҳақида сўрашди. Ибн Аббос деди:

– Биринчи келган кишида пушаймонлик ва синиқликни кўрдим. Билдимки, у бировни ўлдириб қўйган. Унга “Тавба қилсанг бўлади”, дедим. Иккинчи келган кишида ғазаб ва ёмонлик кўрдим. Билдимки, у бировни ўлдирмоқчи. Шунинг учун унга: “Тавба қилиб бўлмайди”, дедим.

Умар розийаллоҳу анҳунинг: “Аллоҳ сени яширган эди. Сен ҳам яширсанг, яхши бўларди!” деган сўзларига жиддий эътибор қаратиш керак.

Бу динда фолбинлик, роҳиблик ва аррофлик йўқ. Гуноҳингизни Аллоҳ билан ўзингиз ўртангизда қолдиринг. Аллоҳ сизнинг устингизга сатрини ташлаган экан, ўзингизни шарманда қилманг! Кишилар шарманда қилади, маъзур тутмайди. Аллоҳ эса маъзур тутади, шарманда қилмайди, сатр этади!

Гуноҳ қанчалар катта бўлмасин, Аллоҳнинг раҳмати ундан-да каттароқдир. Бани Исроилдан зино қилган бандасини бир итга сув бергани учун мағфират қилган Зот ундан кичикроқ гуноҳ қилганларга янада меҳрибонроқдир!

Тенглама осон: “Агар гуноҳдан қутула олмаётган бўлсангиз, тоатлар билан унга қарши курашинг!”

Абдулқодир ПОЛВОНОВ

Умр – бебаҳо неъмат. Бироқ у – ўткинчи. Гоҳида турмуш ташвишлари билан унинг қандай ўтганини сезмай қоламиз. Вақт ўтиб юзга ажин, сочга оқ тушганда охират диёри яқинлашиб қолганини англаймиз.

Ота ҳам минг хижолатда: “*Хали беришмади, пенсия келса, бераман*”, деди ўғлига ёлвориб.

Наҳотки, киши ўз отасига қарз берса. Ота-она кексайганда ғамхўрлик қилиш, уларга қараш қадим қадриятларимиздан саналади-ку.

«Уларга “Уфф” дема...»

Ривоятларда келишича, Нух алайҳиссалом 950 йил умр кўрган. Унинг қазоси етиб, Азроил алайҳиссалом жонини олгани келганида, ундан: “*Эй Аллоҳнинг Расули! Бу дунё ҳаёти ҳақида нима дейсиз?*” дея сўрабди. Нух алайҳиссалом: “*Бу дунё худди икки эшиги бор уйга ўхшайди – биридан кирасан ва иккинчисидан чиқиб кетасан*”, деб жавоб берган.

Қуръони каримда: “**Уларни жамлайдиган кунда** (қиёматда ўзларини бу дунёда) **гўё кундуз куннинг бир соатича тургандек сезишиб, бир-бирларини таний бошлайдилар**”, дейилган (Юнус сураси, 45-оят).

Негадир киши умри ўтиб, ҳаётий тажрибаси ошгани сайин босилиб, яхшилик қилишга интилиб қолади. Бунинг сабаби эса ўзидан эзгу ном қолдириш, жаннат умиди бўлса, не ажаб.

Ёши улуғлар билан суҳбатлашсангиз, дилингиз яйрайди. Ўзингиз учун кўплаб ҳаётий сабоқлар оласиз. Албатта, улар хонадонларимиз файзи, бебаҳо хазинамиз, насиҳатлари эса ҳаётимиз маёғи кабидир.

Лекин айрим ёшлар ота-онасининг ёки бобо-бувиларининг насиҳатларини тўғри тушунмай: “Кўп гапиради-да, ёш бола эмасман-ку” дея иддао қилишади. Гўё осмондан тушиб, ўзларича катта бўлиб қолгандек.

Яқинда ота-онасидан алоҳида яшайдиган бир қўшни йигитнинг отасига қилган муомаласидан ёқа ушладим.

Ота уйига келиб, тайинли ҳол-аҳвол сўрашмай:

– “*Дада, қарзингизни қачон берасиз? Пенсияни ҳам олгандирсиз?! Ойнинг ўн беш куни ҳам ўтди-ку*”, дея отасига пўписа қилди.

Қуръони каримда: «**Раббинг фақат Унинг Ўзигагина ибодат қилишингни ва ота-онага яхшилик қилишингни амр этди. Агар ҳузурингда уларнинг бирлари ёки икковлари ҳам кексаликка етсалар, уларга “Уфф” дема, уларга озор берма ва уларга яхши сўз айт! Икковларига меҳрибонлик ила хокисорлик қанотингни пастлат ва: “Раббим, улар мени кичикликда тарбия қилганларидек, уларга раҳм қилгин”, деб айт**» дейилган (23–24-оятлар).

Аллоҳ таоло Ўзигагина ибодат қилишга амр этганидан сўнг, ота-онага яхшилик қилишни буюрмоқда. Бу Аллоҳнинг назидида ота-оналаримизнинг даражалари нақадар улугъ эканидан далолат. Шундай экан, борида уларнинг қадрига етиб, ғамхўрлик қилишга улгуриб қолайлик. Улар бу дунёни тарк этганидан сўнг афсусланган билан фойда йўқ. Улар ҳаёт бўлсалар, дуоларини олиб, жаннатдаги жойимизни ҳозирлайлик. “*Хали ота-онам ёш, бу ишим битсин, унибунни қилиб бераман*” деб ўйламанг.

Бош қомусимизда ҳам белгилаб қўйилган: “*Вояга етган, меҳнатга лаёқатли фарзандлар ўз ота-оналари ҳақида ғамхўрлик қилишга мажбурдирлар*” (66-модда).

Ота-боболаримиз дostonларда “*Дам бу дамдир, ўзга дами дам дема*” дея ҳикматомуз сўзларни бекорга айтмаганлар. Чунки ҳаёт – ўткинчи, келажакни эса Аллоҳ билгувчи. Шундай экан, ота-онага яхшилик қилишни ортга сурманг. Вақтнинг ўтқир қиличи кесиб қўямасин...

Ҳасанбой КЕНЖАЕВ,
Урганч шаҳар бош имом-хатиби

Бузғунчи ғоялар – келажагимизга таҳдид

Сиёсий кучлар ҳомийлик қилаётган бузғунчи оқимлар хорижда меҳнат қилаётган юртдошларимиз ва ҳали эс-ҳушини яхши танимаган ёшларни ҳамон ўз таъсир доирасига тортмоқда. Улар бу йўлда интернет орқали диний экстремистик мазмундаги материалларни кенг ёйиб, яширин “хужралар” ташкил этмоқда.

Уларнинг асл мақсади мусулмонлар учун ўта нозик тушунчалар – “Ислом ва куфр”, “ҳижрат”, “жиҳод”, “шаҳидлик” каби атамаларни бузиб талқин қилиш, ёшларимизни оиласи ва жамиятдан ажратиб олиш ҳамда уларни манқурт-жангари ёки “тирик бомба”га айлантиришдан иборат.

Афсуски, уларнинг “қармоғ”ига тушиб қолганлар бу оқимларнинг ҳаракатини тўғри деб ўйлаб, одам ўлдириш каби турли разилликларни содир этмоқда. Бу жиноятини улар “жиҳод”, уни қилаётган жоҳилларни эса “мужоҳид” деб аташади.

Бундай террорчи ташкилотларнинг мақсадларидан яна бири ўз сафига қўшилган ёшлар онгини заҳарлаб, уларнинг Ватан, оила каби муқаддас туйғуларини сўндириб, ўз юртига, ўз ватандошларига қарши қўпоровчилик ишлари олиб боришга йўналтиришдир. Шундай экан, бузғунчи оқимларнинг бундай уринишларга “фикрга қарши фикр, ғояга қарши ғоя, жаҳолатга қарши маърифат билан курашиш” ҳар қачонгидан ҳам муҳим аҳамият касб этади.

2022 йил 20 декабрь куни муҳтарам Президентимиз Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномасида: “Бутун дунёда кучайиб бораётган радикализм, экстремизм, терроризм, одам савдоси, гиёҳвандлик каби хатарлар, афсуски, бизни ҳам четлаб ўтмаяпти. Лекин такрор айтаман, мусулмон умматига сабоқ берган Имом Бухорий, Имом Термизий, Имом Мотуридий каби буюк уламолар етишиб

Абу Ҳурайра розийаллоҳу анҳудан ривоят қилинади. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: **«Аллоҳ таоло деди: “Уч (киши) борки, қиёмат куни мен уларга хусуматчиман: Менинг номим билан (аҳд) бериб, кейин хиёнат қилган киши; ҳур одамни сотиб, пулини еган киши; ишчи ёллаб, ундан (иш-ни) тўла талаб қилиб олиб, ҳақини бермаган киши”»** (Имом Муслим ривояти).

чиққан бизнинг диёримизда бу борада адашганлар, радикализм ва экстремизм ғояларига берилганлар бўлиши мумкинми? Биз жамиятимизда ҳар қандай радикаллашувга, ёшларимиз онгини бузғунчи ёт ғоялар билан заҳарлашга, диндан сиёсий мақсадларда фойдаланишга, маърифат ўрнини жаҳолат эгаллашига йўл қўймаймиз. Бунинг учун нафақат масъ-

ул ташкилотлар, балки барчамиз биргаликда муқаддас динимизнинг инсонпарварлик моҳиятини очиб бериш, фарзандларимизни миллий ва умумбашарий қадриятлар руҳида тарбиялаш бўйича оила, маҳалла ва таълим масканларида иш олиб боришимиз зарур”, дея таъкидлади.

Дарҳақиқат, ёшларни бундай ёвуз куч ва ғоялардан ҳимоя қилишда Ислом маърифати ва одоб-ахлоқ тамойилларининг ўрни бекиёс. Шу боис кейинги йилларда юртимизда диний-маърифий таълимга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Хусусан, Ислом дини таълимотларини илмий асосда ўрганиш мақсадида Ислом цивилизацияси маркази, халқаро илмий-тадқиқот марказлари, Ўзбекистон халқаро ислом академияси ташкил этилди.

Мазкур илмий-тадқиқот марказлари буюк аждодларимизнинг кўплаб асарларини она тилимизга таржима қилиб, халқимизга тақдим этди. Натижада бугун халқимиз динимиз моҳиятини тўғри тушуниб, ҳақиқий Ислом нимаю дин ниқобидаги ёт ғоялар нима эканини яққол ажратмоқда.

Бироқ, шундай бўлса-да, бир дам хушёрликни қўлдан бериб бўлмайди. Чунки бузғунчи манфур оқимлар ўз мақсадига етиш йўлида ҳар дам пайт пойлаб, фитна чиқариш илинжидалар. Шу боис ёш авлодни турли ёт оқимлар таъсирига тушиб қолишининг олдини олиш нафақат ҳукуматимиз ёки таълим муассасаларининг вазифаси, балки ҳар бир ота-онанинг ҳам муқаддас бурчидир.

Умиджон ХОДЖАЕВ,
Имом Бухорий номидаги
Тошкент ислом институти
проректори

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أَشْرَفِ الْخَلْقِ سَيِّدِنَا
وَحَبِيبِنَا مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

Буюк сир

Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи ва салламга доимий салавот айтиш натижасида инсон қалбида лаззат ва сокинликни ҳис этади. Зеро, салавот нур ва барака манбаидир. Қачон салавот айтсангиз, қалбингизга нур инади ва бу нур танангиздаги ҳар бир ҳужайрага кириб боради. Натижада бутун танангиз нуронийга айланади.

Салавот туфайли инган нурни етмиш минг фаришта қўриқлаб туради. Фаришталар Аллоҳнинг аскарлари бўлиб, улар салавот айтувчини инсу жинларнинг ёмонликларидан муҳофаза қиладилар.

Шуни унутмайликки, кўп салавот айтиш бу – Пайғамбаримиз алайҳиссаломни қалбан улуғлаш демак. Шундай экан, қалбингизда ҳеч бир дунё иши у зотни улуғлашдан устун бўлмасин.

Кўп салавот айтиш туфайли сизда ибодат ва зикрларга иштиёқ ортади. Салавот инсондаги кўплаб касалликларга шифодир. Албатта, Аллоҳ таоло ирода қилган бўлса, салавот шифога сабаб бўлади. Мўминга етадиган турли бало ва офатлар икки хил бўлади. Бири, бандани гуноҳ ва маъсиятлар чиркинидан поклаш учун, иккинчиси, унинг даражасини кўтариш учун бўлади. Мўмин банда Аллоҳ таолога яқинлашган сари унинг бошига келадиган бало ва офатлар ҳам ортиб бораверади...

Ассалому алайкум ва
раҳматуллоҳи ва
баракотух.

СЎРАГАН

ЭДИНГИЗ...

САВОЛ:

Маҳалламизда “Ғойиб ота” деган жой, у ерда қабр бор. Ай-тишларича, бу ерга шу исмли одам кўмилмаган, фақат бир киши шу ерда юрганида, у ғойиб бўлиб қолган экан. Шундан рамзий қабр қилинган. Ҳозир мақбарага одамлар келиб зиёрат қилишади. Шундай қилиш жоизми? Аслида бу ерда ҳеч кимнинг қабри йўқ-ку?

ЖАВОБ:

Динимизда қабрларни ибрат ва тарбия мақсадида ҳамда марҳумларнинг ҳаққига дуо қилиш учун зиёрат қилишга тарғиб қилинади.

Асли номаълум бўлган ёки ҳеч қандай илмий ёки тарихий асоси бўлмаган, баъзи кишилар томонидан ўз манфатларини кўзлаб, турли номлар билан атаб олган жойлар зиёрат қилинмайди.

САВОЛ:

Уйимизда Қуръони каримнинг қорақалпоқ тилидаги таржимаси бор. Шу китобни ўқиб хатм қилсам бўладими?

ЖАВОБ:

Албатта, Қуръон – Аллоҳнинг Каломи. Уни ўқиган киши учун ҳар бир ҳарфга савоб берилади. Сиз айтган ҳолатда тиловатнинг эмас, балки таржимасини ўқиганлик савобини оласиз.

Қуръон араб тилида ўқиб чиқилганида хатм қилинган ҳисобланади,

таржима ё тафсирини ўқиб чиқиш, гарчи буюк ажру савобларга эга амал бўлса-да, хатми Қуръон саналмайди. Чунки Қуръоннинг маъноси ҳам, лафзи ҳам Аллоҳ таолодан. У бошқа тилга ўгирилганда, маъноси ифода топса ҳам, лафзи ўзгаради.

Хатми Қуръон суннат амалдир. Қуръони каримни умуман ўқимаслик, уни беэътибор ташлаб қўйиш – катта гуноҳ.

САВОЛ:

Биз кўп қаватли уйда яшаймиз. Тирноқларимизни олиб полнинг тешигига ташлаб юборамиз. Шу ишимиз тўғрими?

ЖАВОБ:

Инсон тана аъзолари танада бирикиб турганида қанчалик ҳурматга эга бўлса, танадан ажраганидан кейин ҳам худди шундай ҳурматга молик бўлади. Шундай экан, соч, тирноқ каби аъзоларни кўмиб қўйиш керак. Одам аъзоларини сотиш, ёқиш жоиз эмас, жумладан, сочи ҳам.

САВОЛ:

Яқинда кўзимдан операция бўлдим. Устига-устак, бел чурраси ҳам безовта қилади. Сажда қилганимда кўзимга босим тушиб, белим оғрияпти. Бундай ҳолатда қай тартибда намоз ўқийман?

ЖАВОБ: Бемор бироз вақт тик туришга қуввати етса, кучи етгунича туриб намоз ўқишни бошлайди ва намоз асносида толиқиб қолса, ўтириб давом эттиради. Киши руку ва сажда қилолмаса, ўтириб руку ва саждани боши билан имо-ишора қилиб намоз ўқийди. Бу ҳолда бошини рукуга эггандан кўра кўпроқ сажда учун эгади. Акс ҳолда намози дуруст бўлмайди. У сажда қилиши учун бирор нарса баланд қилиб қўйилмайди. Руку ва саждани боши билан имо қилиб намоз ўқишга қодир бўлмаган бемор руку ва саждани кўзи, қоши ёки қалби билан имо қилиб намоз ўқимайди.

САВОЛ: *Кўзмунчоқ тақиб юриш жоизми?*

ЖАВОБ: Агар киши “кўзмунчоқ боламини балолардан асрайди”, деб тақадиган бўлса (Аллоҳ асрасин), ширк бўлиб қолади. Зийнат ёки безак учун тақса, жоиз. Лекин юқоридагидек эътиқод пайдо бўлиб қолмаслиги учун тақмаган афзал.

САВОЛ: *Касал одамга эҳсон пули берса, у ўша пулларни озиқ-овқатига ёки кийим-кечагига ишлатса бўладими? Эҳсон қилган одамнинг эҳсони қабул бўладими?*

ЖАВОБ: Эҳсон пуллари эҳсонни олган одамнинг мулкига айланади ва уни ўзи хоҳлагандай тасарруф қилиш ҳуқуқига эга. Шундай экан, эҳсон берувчи ҳам: “Фақат дори-дармонга ишлатасиз” деб шарт қўймаслиги, эҳсон олувчи ҳам инсоф билан зарурий эҳтиёжига ишлатиши керак.

Эҳсоннинг қабул бўлиши ихлос, муҳаббат ва айна ҳақдорга (яъни ўз ўрнига) қилинишига боғлиқ.

САВОЛ: *Имом жаноза ўқигани учун ҳақ олса бўладими?*

ЖАВОБ: Бўлади. Жаноза намози фарзи кифоя, яъни муайян кишилар бажарса, бошқалардан гуноҳ соқит бўладиган амал, жаноза ўқиш имомнинг вазифасидир. Мутааххир (кейинги) уламолар имомлик учун ҳақ олиш жоизлигига иттифоқ қилишган. Жаноза учун ҳақ бериш имомлик учун ҳақ бериш жумласидандир.

САВОЛ: *Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам форс тилида сўзлаганмилар?*

ЖАВОБ: Пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг очиқдан-очиқ форс тилида сўзлаганлари ривоят қилинмаган. Лекин мутахассислар ҳадисларни ўрганиб чиқиб, аслида форсча бўлиб, қадимдан араб тилига кириб қолган сўзларни ишлатганларини айтишади.

Баъзи олимлар бундай сўзларни 11 та дейишган. Масалан, “истаброқ” (дағал ипак), “кисро” (асли Хусрав, форс подшо-сининг исми), “ках-ках” (“ких-ких” – ёш болани нопок нарсдан қайтариш), “дибож” (ипак аралашган мато), “сур” (таом номи), “Фистот” (қадимги Миср), “қаҳрамон”, “Асбаз” (форс қўмондони), “сукурружа” (сиркага ўхшаш нарса) ва “сивар” (билакузук) каби сўзлар.

САВОЛ: *Киши бомдод намозини охирги вақтларига уйғониб қолса, таҳорат қилса, намозга улгурмаса, таяммум қилиб намозни адо етса бўладими?*

ЖАВОБ: Беш вақт намоз ва жума намози, жумладан, бомдод намозининг вақти кам қолгани сабабли таҳоратнинг ўрнига таяммум қилиш жоиз эмас.

*Ўзбекистон мусулмонлари идораси
Фатво маркази
(78) 150-33-44.*

Араблар ва туркийлараро ИЛК МАДАНИЙ КЎПРИК

Маҳмуд Кошғарийнинг “Девони луғати турк” асари араблар ва туркийлар ўртасида маданий мулоқотнинг биринчи ва энг муҳим кўпригидир. Асар саккиз бобга, ҳар бир боб икки: от ва феъл қисмга бўлинган. Муаллиф туркий қабилалар, улар яшаётган жойлар хусусида ўзи тузган харитани илова қилади ва: “Румдан Мочингача бўлган шаҳарлар ўрнини аниқлаш мақсадида уларнинг ҳаммасини Ер шаклидаги доирада кўрсатдим”, деб ёзади.

Маҳмуд Кошғарийнинг XI асрда тузилган харитаси ўз даври учун мукамал, ҳозирги давр учун географик маълумотлар берувчи муҳим манбадир. Шартли қабул қилинган бўёқ-ранглар мазмуни доира ташқарисида тўрт жойда сўз билан

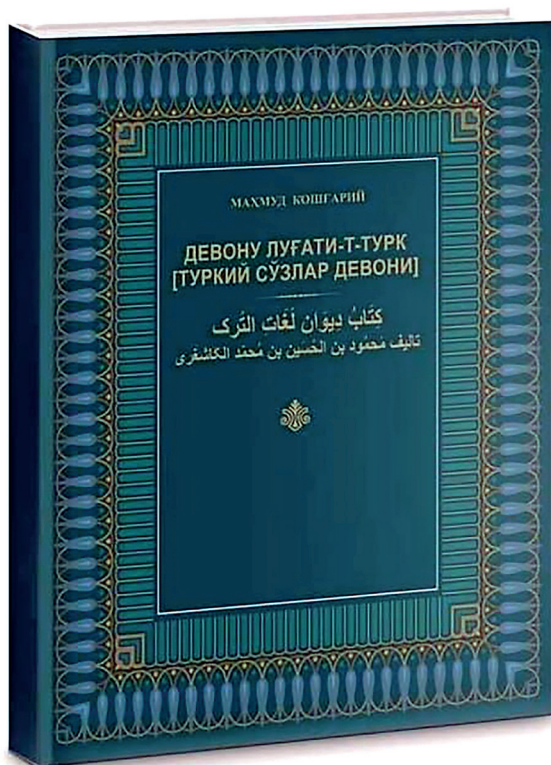
изоҳланган. Бу китоб туркий дунё учун илк харита тақдим этган биринчи жўғрофий асар ҳисобланади.

“Девони луғати турк” туркий тиллар ва лаҳжаларни, туркий қабилалар ва уларнинг тарихи ҳамда урф-одатларини ўрганиш мақсад қилинган араб тилидаги илк қомусий асардир. Туркий лаҳжалар ва уларнинг араб тилидаги синонимлари ўртасидаги барча тафовутларни кўриб чиқиш нуқтаи назаридан ҳам “Девони луғати турк” асари бугунги кунгача ягонадир. Чунки Кошғарий ушбу асарида барча лаҳжа ва шеваларни (7500 га яқин лингвистик материал) пухта ўзлаштирган ҳамда қиёсий тилшунослик пайдо бўлишидан бир неча юз йил олдин биринчи бўлиб тиллар ўртасида қиёсий ёндашувни қўллаган. Шу нуқтаи назардан бу асарни тил бўйича қиёсий таҳлил фанининг асоси дейиш мумкин.

“Девони луғати турк” турк қабилаларининг ўша даврдаги ижтимоий ҳаётини, ўзларига хос хусусиятларини, тарихини ёритиб берувчи бебаҳо асардир¹.

Турк қабилалари мусулмон бўлгач, улар билан Ислом маданияти ўртасида муносабатлар бошланди. Араб тили диёрларимизга Ислом маданиятини олиб келди. Туркий халқлар араб тилини ўрганиш зарурлигини ҳис қила бошлашди. Мусулмон бўлган халқлар билан мулоқот қилиш учун арабларда ҳам туркий тилни билиш иштиёқи ортди. Бу жараён ҳақида Маҳмуд Кошғарий бундай деган: “Туркийларга ниятингни тушунтира олишинг ва уни ўзига жалб қила олишинг учун унинг тилини билишдан ва бу тилда сўзлай олишдан бошқа чора йўқ”.

Демак, Кошғарийнинг асосий мақсади арабларга туркий тилни ўргатиш

бўлган. Зеро, катта ҳудудда яшаётган туркий халқларда Ислом дини ва унинг арконларини мукамал тушунтириш учун ҳам тил ўрганиш зарурати жуда юқори эди. Шу боисдан ҳам Кошғарий 15 йилга яқин Юқори Чиндан бошлаб бутун Мовароуннаҳр, Хоразм, Фарғона, Бухоро, ҳозирги Шимолий Афғонистонга қадар чўзилган туркий ўлкаларни, туркманлар, ўғузлар, чигиллар, яғмолар, қирғизларнинг шаҳарларини, қишлоқ ва яйловларини кезиб чиқди, турли шева ва лаҳжа хусусиятларини ўрганди, уларни адабий тил билан чоғиштирди, ниҳоятда бой материал тўплади.

Луғат тузишда араб тилшунослари асос солган анъанадан унумли фойдаланган ҳолда ишга ижодий ёндашди, туркий тил қонуниятларини биринчи навбатда инobatга олиб китобига тартиб беради², узоқ илмий изланиш ва сафарлардан сўнг асарини ёзади. Кўп йиллар давомида бошқа туркий шевалардаги сўзларни териb, уларга мос келадиганларини ёзиb, сўнг уларни араб тилига таржима қилиb, у ёки бу сўзга баъзи қўшимчалар киритиш сабабларини келтириб ўтди ҳамда грамматикасини тушунтириб берди. Мана шу жаҳатдан бу асар фақатгина қомус эмас, балки туркий тил қоидаларининг илк асоси, манбаси ҳамдир.

Луғатда юзлаб шахс исмлари, шаҳар ва қишлоқ, ўлка номлари, дарё, тоғ, яйлов, водий, дара, йўл, довон, кўл, сой каби жўғрофий атамалар, турли қабила, уруғ, элат, сайёра, юлдузлар, фасллар тилга олинади. Унда изоҳланган грамматик кўрсаткичлар морфемалар ҳисоби ҳам мингга яқин.

Туркий халқлар тарихига оид қадимий афсона ва ривоятлар, 300 га яқин мақол ва маталлар, ҳикматли сўзлар, 700 сатрдан зиёд шеърий парчалар ушбу асар саҳифаларидан ўрин олган. Шеърий парчаларнинг кўпи туркий халқлар оғзаки ижодига хос тўртликлардир. Аммо “Девон”да келтирилган шеърият намуналаридан 150 сатрга яқини Ислом даври назмига хос “байт” – маснавий, қасида, ғазал,

қитъа парчалари бўлиb, уларни Кошғарий ҳам “байт” деб атаиди.

Китобда 7 та эпик достон, ишқий қўшиқлар, пандномалар, коинот яратилишига доир асотиr, шеърлар, табиат манзаралари тасвири, мадҳиялар, фалсафий мушоҳадалар бор. Кошғарий девонида келтирилган VIII–XI асрларга доир туркий шеърият намуналарида у ёки бу даражада аруз вазнига ўтиш мойиллиги сезилади. Арузнинг ражаз, рамал, мунсарих, ҳажаз, басит, қариб, мутақариб вазнлари туркий назмда ишлатилган. Айниқса, ражаз баҳридан кенг фойдаланилган (44 парча). Бундай шеърларни муаллиф “уржузалар” деб номлайди. Улар туркий халқ шеъриятида кенг тарқалган бўлиb, бу баҳр оҳанги туркий шеърият табиатига мос келишидан бўлса керак³.

Маҳмуд Кошғарий “Девони луғатит турк” асарини ёзиb тугатгандан сўнг Бағдодда аббосийлар халифаси Абул Қосим Абдуллоҳга совға қилади ва халифа уни мукофотлайди.

“Девони луғати турк” юзлаб йиллар давомида йўқлик соясида ётди, асар қарийб унутилаёзди. 1914 йилда Истанбулда уч жилдда чоп этилди. 1939–1943 йилларда Босим Аталай турк тилига таржима қилди. 1928 йил олмон шарқшуноси Карл Брокман ҳам бу китобнинг бир неча жузини, кейин ундан танланган шеър ва маталларни нашр эттирган. Шундан сўнг китобнинг немис, рус, хитой, ўзбек ва бошқа тилларга таржималари нашр этилди. Бугунги кунда бу бебаҳо асарнинг ягона қўлёзма нусхаси Истанбул Миллий кутубхонасида сақланади.

Ёқуб БУХАРБАЕВ,

Алишер Навоий номидаги

Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети докторанти

¹ http://ferlibrary.uz/f/zhaonashta_sayye_olimlar_sabot_berdiyeva.pdf

² <https://saviya.uz/hayot/tarjimai-hol/mahmud-koshgariy-xi-asr/> (Абдулла Қодирий номидаги халқ мероси нашриёти, Тошкент, 1999)

³ <https://saviya.uz/hayot/tarjimai-hol/mahmud-koshgariy-xi-asr/?imlo=k>

Ислом Ва олам

10 баравар кўпайди

Расмий маълумотларга кўра, сўнгги 30 йил мобайнида Испанияда мусулмонлар 10 баробар кўпайиб, 2,5 миллион кишига етган.

Норасмий маълумотларда улар 3 миллион эканини тасдиқлайди. Мамлакатда 53 та ислом ташкилоти ва 2000 га яқин масжид бор.

Ҳозир 1 миллионга яқин мусулмон Испания паспортига эга, қолганлари, асосан, Марокаш, Покистон, Бангладеш, Сенегал ва Жазоирдан келган му-

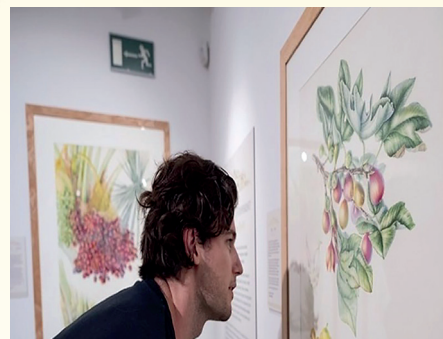
ҳожирлардир. Мусулмонлар, асосан, мамлакатнинг Каталония, Валенсия, Андалусия ва Мадрид каби саноат ҳудудларида истиқомат қилишади.

Ислом маркази лойиҳаси

Россиянинг Урал қурилиш экспертизаси департаменти Екатеринбургда масжид ва мадрасадан иборат янги исломий марказ лойиҳасини маъқуллади: Масжид Шувоқиш ўрмон боғи ҳудудида Екатеринбург қуйи Тагил автомобиль йўлида қурилади.

Лойиҳага кўра, икки қаватли, тўрт минорали масжид 500 кишига мўлжалланган. Биринчи қаватида эркаклар учун, иккинчи қаватида аёллар учун намозхона бўлади. Марказда мадраса ҳам барпо этилади.

Лондонда Қуръон кўргазмаси

Лондонда Янги зеландиялик расм Сун Виксоннинг Қуръони каримда зикр қилинган ўсимликларга бағишланган кўргазмаси бўлди.

У 6 йил мобайнида Қуръони каримда тилга олинган 25 та ўсимлик ва меваларни тасвирлаш устида иш олиб борди. Кўргазмага чўл ўсимликлари, зайтун, саримсоқ, анор, хурмо ва шу бошқа мева суратлари қўйилди.

Виксон хонимда бу расмларни чизиш ғояси Абу Дабидаги “Шайх Зайд бин Султон Ол-Наҳаён” масжидини зиёрат қилиш пайти туғилган эди.

Ислом санъати музейи

Греция пойтахти Афинадаги Ислом санъати музейи мамлакатдаги энг машҳур санъат марказларидан биридир.

Музейда Юнонистонга Ислом динининг кириб келиши, усмонлилар давригача бўлган ислом цивилизацияси тарихини ёритиб берувчи кўплаб экспонатлар бор.

Ислом санъати ва маданиятини акс эттирувчи қадимий нақшлар, қўлёмалар, металл, шиша буюмлар, сопол ашёлар ва тилла буюмлар, қилич ва қалқонлар шулар жумласидан.

Ночор мамлакатларга ёрдам

Қатар ночор мамлакатларга 60 миллион доллар ажрати.

Бу ҳақда Қатар амири Шайх Тамим бин Ҳамад Ол-Соний БМТнинг Доҳада бўлиб ўтган анжуманида маълум қилди.

“10 миллион доллар тўғридан-тўғри камбағал давлатларга, қолган 50 миллион доллари Доҳа ҳаракат дастури доирасида амалга оширилаётган лойиҳаларга йўналтирилади”, деди амир.

«Шердор» мадрасаси кунчиқар юртда

Япония умумтаълим мактаблари ўқувчиларига (9–12-синфлар учун) мўлжалланган «Жаҳон тарихи» фани ўқув қўлланмасининг муқоваси Самарқанднинг «Регистон» ансамблидан ўрин олган «Шердор» мадрасаси сурати билан безатилган. Қўлланмани Япониянинг йирик «Yamakawa Shuppansha Ltd.» ноширлик уйи чоп этган.

Янги экспонатлар

Доҳадаги Ислом санъати музейида Жануби-шарқий Осиё мамлакатларига оид янги кўргазма очилди.

Экспозицияда XIX асрга оид Қуръони карим қўлёмалари, индонезияликларнинг Макка зиёратига оид фото далиллар, араб хаттотлари кўчирган асарлар, шунингдек, кийим-кечак, заргарлик ва уй-рўзгор буюмлари ўрин олган.

Кўргазмада 800 йил аввал Ява денгизидида чўкиб кетган кема топилмаларига алоҳида хона ажратилган. Унда Мадагаскардан биллур, шиша идишлари, Индонезия олтинлари, Хитой кулолчилик буюмлари бор.

Мадина – энг хавфсиз шаҳар

“Insure My Trip” етакчи сайёҳлик суғурта компанияси жаҳон мамлакат ва шаҳарларининг хавфсизлик, диққатга сазовор жойларининг мавжудлиги ва улардан фойдаланиш имконияти бўйича рейтингини тузди.

Бунинг учун компания мутахассислари дунёнинг 65 та йирик шаҳрини таққослади.

Рейтинг етакчилари икки ислом давлати – Саудия Арабистони ва Бирлашган Араб Амирликлари бўлди.

Мадина аёлларга нисбатан бирор ножўя ҳаракат йўқлиги ва тунда хавфсиз юриш қобилияти бўйича 10 баллдан 9,3 балл билан дунёдаги энг хавфсиз шаҳар деб топилди. Пайғамбаримиз шаҳарлари саёҳатчилар учун энг қулай ва осуда жой ҳисобланди.

Хавфсизлик соҳасидаги энг паст баҳо Париж, Йоханнесбург, Куала-Лумпур шаҳарларига берилди.

Интернет маълумотлари асосида тайёрланди.

ЧАҒОНИЁННИ ким фатҳ этган?

Мовароуннаҳр ўлкасига келган саҳобалар ҳақида гап кетганда, бирдан ҳаёлимизга Қусам ибн Аббос розийаллоҳу анҳунинг (ваф. 57/677) Самарқандда шаҳид бўлиб, у ерга дафн этилгани келиши табиий. Аммо манбаларни синчиклаб ўргансак, Термиз ва Чағониён ҳам саҳобалар бевосита кириб келган ҳудуд экани маълум бўлади.

Чағониённи Ҳакам ибн Амр Ғифорий розийаллоҳу анҳу фатҳ этган. Чағониён ўлкаси – ҳозирги Сурхондарё вилоятининг Олтинсой, Денов, Бойсун, Қумқўрғон, Сариосиё ва Шўрчи туманларига тўғри келади.

Олимлар Мовароуннаҳр ҳудудига кириб келган илк мусулмон кимлиги ҳақида баҳс юритишган. Зиёд ибн Абу Суфён (1-53/622-673) уни 45/665 йилда Хуросон волийси этиб тайинлаган саҳоба Ҳакам ибн Амр Ғифорий розийаллоҳу анҳу (ваф. 50/670) давр жиҳатидан Мовароуннаҳрга илк қадам қўйган саҳоба экани аёнлашади.

Тарихчи Балозурий (ваф. 279/892) дейди: “Ҳакам – дарё ортида намоз ўқиган аввалги шахсдир”. Имом Табарий айтади: “Дарёдан сув ичган мусулмонларнинг энг аввалгиси Ҳакамнинг мавлосидир. У совути билан дарёдан сув олиб ичди, сўнг Ҳакамга узатди ва у ҳам ичди ва таҳорат олиб, дарё ортида икки ракат намоз ўқиди. У ушбу ишни қилган энг аввалги кишидир”. У Тохаристонда ғазот қилган

эди. Марвда вафот этиб, ўша ерда дафн қилинган. У мусулмон амирларидан Хуросонда вафот этган илк кишидир.

Айнан Тохаристонга юриш давомида ушбу саҳоба Чағониён ўлкасида ҳам бўлган, дейиш мумкин. Балозурийнинг “Футухул булдон” (“Мамлакатлар фатҳи”) асарида келтирилишича, буюк имом, тобеин Абдуллоҳ ибн Муборакнинг Чағониён аҳлидан бўлган ҳадис илми толибига бундай дегани нақл этилади: “Юртингни ким фатҳ этганини биласанми?” У: “Йўқ”, деди. У: “Ҳакам ибн Амр Ғифорий фатҳ этган”, деди.

Тадқиқотчи Маҳмуд Шийт фикрига кўра, бу фатҳ 48/668 ёки 49/669 санада юз берган. Чунки Ҳакам Ғур тоғларидаги ғазотдан 47/667 йили қайтган. Унинг 50/670 йили вафот этганини ишончли маълумот сифатида олсак, у юқорида келтирилган икки санада Чағониённи фатҳ этиш учун вақт ажратгани келиб чиқади. Зеро, Ибн Асирнинг маълумот беришича, у ҳаётининг охириги 50/670 йилида Хуросон чегарасидаги Ашал тоғига иккинчи марта юриш қилган ва шундан қайтиб келгандан сўнг вафот этган.

Ибн Саъд Ҳакам ибн Амр розийаллоҳу анҳуни Хандақ ва ундан кейинги воқеаларда иштирок этган учинчи табақа саҳобалар қаторида келтириб, қунысини Абу Барза деган. Манбаларда унинг исми ёнига “Ақроъ” исми ҳам қўшиб айтилиши учрайди. Ундан ривоят қилинган ҳадислар Имом Муслимдан бошқа ҳадис тўпламларида келтирилган. Онасининг исми Умома бинти Абд ибн Молик бўлган. Бу зот Пайғамбаримиз алайҳиссалом вафотларигача ёнларида бўлган, кейин Басрага келган. Бу ерда ушбу саҳобадан Ҳасан Басрий (21-110/642-728) ва Муҳаммад ибн Сийрин (33-110/623-729) каби тобеинлар ҳадис ривоят қилишган. Хуросон волийси этиб тайинлангач, шу ерда улкан фатҳларни амалга оширган ва ўша жойда вафот этган.

У зотнинг қабри Марвда Бурайда Асламий (ваф. 63/683) розийаллоҳу анҳунинг ёнида бўлиб, қабрлари орасида фарқ бир зироъ (тахминан, ярим

метр) бўлган. Қайд этилишича, Ҳакам ибн Амрнинг қизи Жанубга Қусам ибн Аббос розийаллоҳу анҳу уйланган. Ҳакам ибн Амрнинг Амр исмли ўғли ва унинг авлодлари қолгани айтилади.

Манбаларда қайд этилган Абдулкабир (ёки Ҳасан) ибн Амр ибн Ҳакам Ғифорий ҳам унинг ўғли бўлиши мумкин. У зотнинг Рофеъ исмли иниси ҳам саҳобалик шарафига эришган.

Ривоятларга кўра, халифа Маъмун (170–218/786–833) Хуросондалигида баъзи кишилар қабр қазишаётганда тўсатдан у зотнинг қабрига дуч келишади ва жасади чиримаганига гувоҳ бўлишади.

Жўрабек ЧЎТМАТОВ,
Имом Термизий халқаро илмий-
тадқиқот маркази катта
илмий ходими

Адабиётлар рўйхати:

1. Абу Жаъфар Муҳаммад ибн Жарир Табарий. Тарих ал-умам вал-мулк. – Байрут: Дор ал-кутуб ал-илмийя, 1407/1986. V. Биринчи нашр. III, – Б. 236.
2. Иззиддин Абулҳасан Али ибн Абулкарам Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Абдулкарим ибн Абдулвоҳид Шайбоний Ибн Асир Жазарий. Ал-Комил фит-тарих. – Байрут: Дор ал-кутуб ал-илмийя, 1407/1987. XI. Биринчи нашр. III, – Б. 308, 338.
3. Абу Саъид Абдулхай ибн Заҳҳок ибн Маҳмуд Гардизий. Зайн ал-ахбор. Форсчадан арабчага Аффон Саййид Зайдон таржимаси. – Қоҳира: Ал-Мажлис ал-аъло лис-сақофа, 2006. – Б. 167.
4. Абулаббос Аҳмад ибн Яхё ибн Жобир Балазурий. Футуҳ ал-булдон. – Байрут: Муассаса ал-маъориф, 1407/1987. – Б. 576-577.
5. Абулҳажжоз Юсуф ибн Закий ибн Абдурахмон Миззий. Таҳзиб ал-камол фий асма ар-рижал. – Байрут: Муассасату-р-рисола, 1400/1980. XXXV. Биринчи нашр. VII, – Б. 124–129.
6. Маҳмуд Шийт. Қодат ал-фатҳ ал-исломий фий билад Мовароуннаҳр. – Байрут-Жидда: Дору Ибн Ҳазм – Дор ал-Андалус ал-хазро, 1418/1998. Биринчи нашр. – Б. 118.
7. Шамсуддин Камалиддинов. Историческая география Южного Согда и Тохаристана по арабоязычным источникам IX – начала XII вв. – Ташкент: Узбекистан, 1996. – С. 132.

Хато ва бидъат ўрнав бўлмайди

Касб тақозоси билан элнинг яхши-ёмон кунларида хизматда бўламиз: баъзан тўй-ҳашам, баъзида жаноза бўлиб туради. Шундай пайтларда одамларимиз динимизга алоқаси бўлмаган удумларни қилишга уринишади.

Чунки халқ орасида “кўпдан қолма” деган тушунча шаклланган. “Ҳамма шундай қилади”, “Ўрф шунақа”, “Кўп қатори биз ҳам...” деган гаплар тез-тез қулоққа чалинади. Аммо ҳар ишда оммага эргашиш доим ҳам тўғри бўлавермаслиги ҳақида бот-бот такрорласак ё кишиларни Аллоҳ амр қилган ибодатларга чорласакда, афсус, кўпчилик гапимизга кирмайди.

Бу масалага уламоларимиз бундай жавоб беришган: “Хато ва бидъат ишлар ўрнав бўлмайди. Гарчи уларни кўпчилик қилаётган бўлса-да, янглиш амал тўғри бўлиб қолмайди. Шунингдек, тўғри ва яхши амаллар ҳам доим кўпчилик билан бўлмайди. Яъни, кўплар тўғри йўлни билмаслиги ҳам мумкин.

Бу ҳақда қуйидаги оятларни келтириш ўринли: “**Ер (юзи)даги кўп кишилар (сўзи)га итоат қиладиган бўлсангиз, Сизни Аллоҳ йўлидан янглиштирадilar...**” (Анъом сураси, 116-оят); “**...одамларнинг аксарияти оятларимиздан ғофилдирлар...**” (Юнус сураси, 92-оят); “**Уларнинг аксарияти фақат гумон ортидан эргашидилар...**” (Юнус сураси, 36-оят); “**Уларнинг кўплари ёлғончилардир...**” (Шуаро сураси, 223-оят); “**...сизларнинг кўпларингиз ҳақиқатни ёмон кўрувчидирсиз...**” (Зухруф сураси, 78-оят); “**Энг тўғри дин шу (Ислом)дир, лекин кўп одамлар (буни) билмаслар**” (Рум сураси, 30-оят)...

Тарихга назар ташласак, Нуҳ алайҳиссаломга эргашиб, кемасига чиқиб қутулганлар, кемага чиқмай ҳалок бўлганларга қараганда жуда оз эди (Ҳуд сураси, 40-оят). Демак, иймон келтириб, тўғри ва солиҳ амал қилувчиларгина нажот топади. Вақт эса кутиб турмайди...

Абдулазиз АБДУЛЛАЕВ,
Қамаши тумани “Чим” жоме масжиди
имом-хатиби

Соиб отанинг бироз тоби қочди. Бадани жунжикиб, совуқлиги ошди. Юмушларни ёрдамчисига тайинладида, уйига йўл олди.

Чолининг ранг-рўйини кўриб, Сабоҳат холанинг капалаги учди. Иссиқ чой дамлаб берди. Доктордан гап очганди, чол унамади. “Пича ҳорибман, бирпасда ўтиб кетади”, деди.

Соиб ота йигирма йиллар бурун маҳалла гузаридан чоғроққина дўкон очганди. Савдо ва тижорат одобларига оғишмай амал қилди. Ҳалол ишлади, бировнинг ҳақиға хиёнат қилмади. Ишлари юришиб кетгач, дўкони ҳам кенгайди. Ёнига ишчилар олди, уларниям омонатдорликка, қўли калталарга ёрдам беришга ўргатди.

Отанинг икки ўғил, икки қизи бор. Ҳаммаси уйли-жойли — ўзларидан тиниб-тинчиган. Ярим тунда уйғонса, кенжаси Ботиржон ишдан қайтибди.

— Ассалому алайкум! Яхшими-сиз, ота? — Ботиржон ҳол-аҳвол сўрай кетди.

— Яхшиман, Худога шукр. Ўзинг тузукмисан, яхши етиб келдингми?

Соиб отанинг овози дардчил чиқди. Ботиржон саросимага тушди. Отасининг ҳай-ҳайлашига қарамай, доктор чақиртирди. Шифокор ҳам бирпасда етиб келди ва беморни текшира бошлади. “Чарчаганлар, озгина шамоллаши ҳам бор. Бир ҳафта даволанса, кўрмагандай бўлиб кетади”, деди.

Шифокор кетгач, Соиб ота ҳабдорини ичиб, яна узала тушди.

Соиб ота эрталаб анча тетик уйғонди. Ҳовли айланди. Набираларини ўйнатди. Нонуштадан сўнг аллақандай қайдларни ҳам кўздан кечирди. Сўнг дарвоза ҳатлаб кўчага чиқмоқчи эди, юра-

ги дош бермади. Яна изига қайтди. Кун бўйи набиралари билан андармон бўлди.

Шом чўқди. Шу орада Соиб отанинг яна тоби қочди. Ботиржон отасининг қошидан бир қадам жилмади. Чой деса чой, сув деса сув узатиб турди. Ҳамма уйқуга кетгач, Соиб ота Баҳромжонга насиҳат қила бошлади. “Болам, мениям бу дунёга боғлаб қўйгани йўқ. Беҳузурман. Худо берган умрдан розиман. Бир умр яхшиликка интилиб яшадим. Сизлар ҳам одамларга фақат яхшилик қилинглар. Болам, анув жавондаги яшил дафтарнинг ичида конверт бор. Унда васиятим ёзилган”.

Ботир отасининг гапларидан дағ-дағ титради. Кўнглига алланечук хавотир ўрлади. Онаси, акаси ва опаларини чақириб келди. Ҳамма жамулжам бўлгач, отанинг ранг-рўйи янада очилди. Гурунг қизиди. Соиб ота ёшликдаги шўхликларини ипга тизгандай гапириб, ҳаммани кулдирди. Тун яримлагач, ҳаммалари хушнуд бўлишиб, уй-уйларига тарқалишди.

...Эрталаб совуқ хабар тарқалди. Унинг яқинлари қайғуга чўмди. Начора, Аллоҳнинг иши.

Кунлар кетидан кунлар ўтаверди. Ботиржон ташвишлар билан бўлиб отасининг васиятини унутди. Эсига келгач, дарҳол дафтарни топди. Хатни ўқий бошлади. “Ботиржон, ўғлим! Умрим бўйи кўп одамлардан яхшилик кўрдим. Дўкон очиб, ишим юришган маҳали мен ҳам муҳтожларни қўллашга ҳаракат қилдим. Бу рўйхатда қарз олиб беролмай юрганларнинг исм-шарифлари бор. Дўкон олдидаги Жамила хола набирасини даволатиш, Исмаатбой эса ўғлининг ўқув шартнома пулини тўлаш учун қарз ол-

ганди. Қолганлари эса насия савдо — дўкондан мол олиб, пул топганда бераман, деган. Ҳамма қарзимдан воз кечдим. Буни уларга етказ. Қарздорман, деб хижолат чекиб юрмасин”.

Ботиржон тўлиқди, бўғзини куйдириб аччиқ ёш келди.

У ишни нимадан бошлашни билмади. Ҳамон кўнгил сўровчилар келиб-кетиб турарди. Шу орада маҳалла имоми ҳам келиб қолди. Отасининг васиятини унга айтмоқчи бўлди. Риё бўлмасмикин, деган ҳаёлга ҳам борди. Йўқ, аҳли илмдан маслаҳат сўраган маъқул, деган қарорга келиб, ичини ёрди. Домла, насия мол олганларнинг олдидан бир-бир ўтишни насиҳат қилди.

Ботиржон хатда ёзилган кишиларни излай кетди. Жамила хола билан Исмат амаки ҳақиқатан ҳам камхарж одамлар экан. Отасининг васиятини айтганди, кўзларига ёш олиб, дуолар қилишди.

Насия маҳсулот олганларнинг баъзиси қарзини қайтарди. Айримлари эса: “Қарзни қайтариш лозим, имконимиз бўлганда, албатта, қайтарамиз, деб туриб олишди.

Абу Ҳурайра розийаллоҳу анҳудан ривоят қилинади. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Ким одамларнинг молини (қарзга) олиб, уни адо этишни ирода қилса, уни Аллоҳ (Ўз ёрдами ила) адо этади. (Бировнинг молига) талафот етказишни ният қилиб олган одамни Аллоҳ талафотга учратади”** (Имом Бухорий ривояти).

Баҳромжон йиғилган пулларни дўконнинг ишига аралаштирмади. Ахир отаси “воз кечганман”, деганди-да. Шунинг учун маблағни қўшни маҳалладаги бева аёлга садақа қилди.

У уйига қайтар экан, чексиз ҳузур-ҳаловатни ҳис этди. Отаси каби инсон бўлишга ич-ичидан аҳд қилди.

Насриддин ҚЎЛДОШЕВ

Бир кунда бир соат

“Ибн Шайх Ҳузомайн” номи билан танилган шайх Абул-Аббос Аҳмад ибн Иброҳим Ал-Воситий айтади: «Ҳар биримиз бир кеча-кундуз ичида Парвардигоримиз азза ва жалла учун бир соат вақт ажратайлик. Бу соатда қалбимиздан дунё ташвишларини чиқариб, ўй-хаёлимизни Аллоҳ таоло ҳузурида жамлаб, бошқа барча нарсадан узилишга интилайлик. Шу йўл билан инсон Аллоҳ ҳузуридаги ўз ҳоли ва мақомини билиб олса бўлади. Қайси инсоннинг Аллоҳ ҳузурида мақоми бўлса, У Зотга яқинлиги бўлса, ўша соатда тоат-ибодатга ғайрати жўш уради, Аллоҳ азза ва жалланинг таъзими ва муҳаббати билан қалби яйрайди. Бу соат инсонни молу дунёси ва яхши кўрганларидан ажратадиган қабрдаги ёлғизлик ҳолатига ўхшайди. Бир кеча-кундузда атиги бир соат муддатга қалбини дунё ташвишларидан бўшата олмаган инсон Парвардигори олам ҳузурида яқинлик мақомига эга эмаслиги, муҳаббат ва маҳбублик бахтидан бебаҳра эканини билсин ва ўз ҳолига йиғласин. Яратганга қурбат ва унс мақомидан оз бўлса-да насибадор бўлишга бор куч-ғайрати билан ҳаракат қилсин. Банда бир кунда ўша бир соатини Аллоҳ учун сарфлашга эриша олса, шунда кундалик беш вақт намозини рисоладигидек ҳузури дил ва ҳушу билан, руку, саждада Ҳақ таолонинг ҳайбатини ҳис қилган ҳолда адо қилиши мумкин бўлади. Биз бандалар бир кунда 24 соат ичида атиги бир соатини Аллоҳ таоло учун ажратишга бахиллик қилмаслигимиз, бу соатда У Зот таолога ҳушу-ҳузу билан ҳақиқий ибодат қилиб, сўнг бу ҳушунини ўқиётган намозларимизга ҳам кўчиришга ҳаракат қилмоғимиз лозим».

Муҳаммад Юнус ибн АБДУСАТТОР

Гўдакдайин яхши кўраман...

ҚЎМСАШ

*Ўқинг Анвар қори, ўқинг биродар,
Муқаддас Қуръоннинг оятларидан.*
Абдулла ОРИФ

Кетди Анвар қори, сиймоси қолди,
Кўнгилларда равшан сафоси қолди.
Жойлари бўш эмас, аммо ва лекин,
Чўнг минбарларда садоси қолди.

Хайқириб айтарди Қуръон номини,
Лутфидан таралиб иймону ихлос.
Чайнаб берардилар ҳадис нонини,
Чайналмай сўзларди авлиёга хос.

Кўп ҳам бўлмас эди, гап сўзлар, илло,
Шашт билан айларди ғуборни равшан.
Фарқлидир азалдан нур билан зиё,
Начора, дунёнинг бири кам.

ИСТИҒФОР

*Ҳақ бир кўнгил бермиш манга,
Ким "Ҳу", деса, ҳайрон ўлур!*
Юнус ЭМРО

Кўнгил излаб кўнглим синди,
Умидимдан музлар ўнди.
Кутар бўлдим ўша кунни
Бир "Ҳу" билан кетар бўлдим.

Ҳолим аён, ғалат, ғалат,
Кимлар билан бўлдим улфат?
Налар бўлур сўнгда қисмат
Ҳайрону лол ўтар бўлдим.

Теграмда бу мезон ҳайрон,
Бўй бўйлатмас росту ёлғон.
Бир кемада яхши ёмон,
Ул қирғоққа етар бўлдим.

Шайтонга иш қолмадиёв:
Ўзимизга ўзимиз ёв.
Қандоқ бўлар эртан сўров?
Надоматлар ютар бўлдим.

Суюндикман, суюнмадим,
Кўрдим, билдим тийилмадим.
Яхшидан ибрат олмадим,
Найлай, йўли хатар бўлдим.

Хор айлама, Раҳмон, Раҳим,
Ўзинг Карим, Ўзинг Азим.
Ўзинг Ғаффор, Ўзинг Саттор,
Қабул айла тавбаларим!

СОҒИНЧ

Ота, сизни соғиндим жуда,
Она, сизни кўргим келади.
Юзингизга юзимни қўйиб,
Бағрингизда тургим келади.

Хаёлимдан жилмайсиз, илло,
Соғинч билан яшайман тўлиб.
Осмонлардан – таскин кутаман,
Сиз қуёшу ойимни кўриб.

Соғинаман дуоларингиз,
Ғанимлардан эди ҳимоя.
Арзларимни тинглар эдингиз –
Жазирамада бошимга соя.

Кексаликка етишдим мен ҳам,
Лек боладек хаёл сураман.
Икки кўз-ла соғиндим жуда,
Гўдакдайин яхши кўраман.

ҚОСИМ ШАЙХ АЗИЗОН

Кармана замини донишларга қон,
Сўзимга қўшмадим асло маҳобат.
Зиёга чўлғаса бандасин Раҳмон,
Азизон сафига айларкан ҳиммат.

Яссавий йўлини айлаб бардавом,
Маърифат дарсига бўлди муаллим.
Ортидан эргашиб эл – хосу авом,
Дину диёнатдан олдилар таълим.

Каромат илм-ла урушни тўсиб,
Амиру хонларга хос сўзин айтди.
Жанггоҳ майдонларда иттифоқ тузиб,
Ёвлашган дўст бўлди, шаштидан қайтди.

Ҳақиқат бурҳондир, азалу абад,
Зўру зар аҳлига насибмас зиё?
Валийлик не мақом, недур каромат,
Бунга тимсол эрур Қосим авлиё!

Суюндик Мустафо НУРОТОЙ

ҲАШАР

“Ҳашар элга ярашар”,
Бу мақолда ҳикмат кўп.
Ҳашарга деб айтсалар,
Йўқ демагин, дегин хўп.

Бириктириб ҳаммани
Бир мақсадга чорлайди.

Ҳашари бор маҳалла
Келажаги порлайди.

Кексаю ёш жамланиб
Муштни урар бир жойга.
Кўпдан қуён қутулмас,
Қочолмайди ҳеч қайга.

Текин ишлаш ярим кун
Бой қилмайди давлатни.
Ҳашар катта мактабдир
Тарбиялар авлодни.

Мерос бўлиб бизларга
Боболардан қолгандир.
Ҳашарда қатнашганлар
Кўп савоблар олгандир.

Боқоний дер ҳашарда
Иштирок қил, хизмат қил.
Кибрларни кетказиб,
Ўз номингни иззат қил.

“Ҳашар элга ярашар”,
Бу мақолда хикмат кўп.
Ҳашарга деб айтсалар,
Йўқ демагин, дегин хўп.

**Отабек Сафар ўғли
БОҚОНИЙ,**
*Чирчиқ шаҳридаги
“Амир ўғли Ҳасанбой”
жомеи имом ноиби*

“Кўзни юмгил, кўзга айлансин кўнгил...”

Жалолиддин РУМИЙ

* * *

Кўзларинг юм, эй инсон, кўзга айлансин кўнгил,
Дунё синоатларин қалб кўзинг ила кўргил.
Қалбингга боққил мудом, қалбинг кўзгудир сенга,
Вароқлаб қалб дафтарин, сарҳисоб қилиб тургил.

Ақлинг зиёси ила қалб ойнасин артиб тур,
Юрма мавҳум йўллардан, қалб буюрган йўлдан юр.
Дунё ишқи бевафо, Ҳақ ишқин жойла қалбга,
Йироқ бўл жаҳолатдин, зиё томон юзинг бур.

Не истаса гар кўнгил, бўйсунгай кўзларимиз,
Пок кўнгилда туғилгай покдомон сўзларимиз.
Кўзларимиз хира тортгай, гар кўнгил тортса хира,
Хира кўнгил қаро қилгай бир куни юзларимиз.

Сув ичма асло ҳасад дарёсидан бир қатра ҳам,
Занглатур қалбинг ҳасад, келтирур бошингга ғам.
Ҳасадгўйни турқи совуқ бўлур улкан мор каби,
Тоза бўлмас ҳасадгўй қалб, ашқинг ила ювсанг ҳам.

Бошга тушса гар ташвиш, нола қилма, сабр қил,
Аригай ташвишларинг, бўлса соғлом гар кўнгил.
Руҳинг соғлом эрса, кўнглинг айланур кўзга бешак,
Кўзларингни юмгил бир зум, кўзга айлансин кўнгил.

Раббимқули ШОПЎЛАТОВ,
Учқудуқ тумани

БЕМОР ЗИЁРАТИ

Раб жамолин истасанг,
Бемор кўнглига боққин.
Ранжитма, маҳтал қилма,
Адо этгин қул ҳаққин.

Яхши сўзлардан сўзла,
Эртага умид уйғот.
Ким бўлса ҳам эъзозла,
Савобинг бўлсин қийрот.

Касал кўрмоқ одоби –
Кўп ўтирма қошида.
Кўнгилларнинг меҳроби,
Билсанг, бемор бошида.

Сўхбатингнинг сўнгида,
Ҳаққига қилгин дуо.
Касални йўқлаганнинг,
Ажрини берар Худо.

Абдулмутталиб СОБИРОВ,
Жалақудуқ тумани

ҲАЛОВАТ

Золим инсонлардан кўрсам залолат,
“Дўст” деб ишонганларим қилса хиёнат,
Вужудимда офтобдек ошса ҳарорат,
Жойнамоз устидан топдим ҳаловат.

Озорлардан қалбим олса жароҳат,
Ғийбатлар толдириб, келтирса офат,
Денгиздек, дарёдек тошганда ҳасрат,
Жойнамоз устидан топдим ҳаловат.

Сизни ҳам қийнаса бирор оғир дард,
Руҳингизни эзса андуҳ-надомат,
Меҳрибон Аллоҳга юзланинг фақат,
Жойнамоз устидан изланг ҳаловат.

Аллоҳга ошиқлик – асл муҳаббат,
Раббингизга қилинг тоат-ибодат,
Ана шунда қалблар қилгайдир роҳат,
Чунки жойнамоздадир асл ҳаловат,
Чин мўмин инсон учун шудир саодат.

Муҳайё КАРИМОВА

Яхшилик довонидан ошган эди...

Дунё яхши инсонлар, меҳр-оқибатли қариндошлар, инсофли дўстлар, савоб-талаб, хайрсевар одамлар билан файзли, шуқуҳли. Бундай инсонларнинг элга, маҳалла-қўйга, халққа манфаати кўп тегади. Ана шундай кишилардан бири Насриддин ҳожи Низомиддин ўғли эди.

Ҳар гал Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг *“Сизларнинг яхшиларингиз умри узун, яхши амаллари кўп бўлганингиздир”* (Имом Термизий ривояти), деган ҳадисларини ўқисам, хаёлимда Насриддин ҳожи тоғам гавдаланаверади.

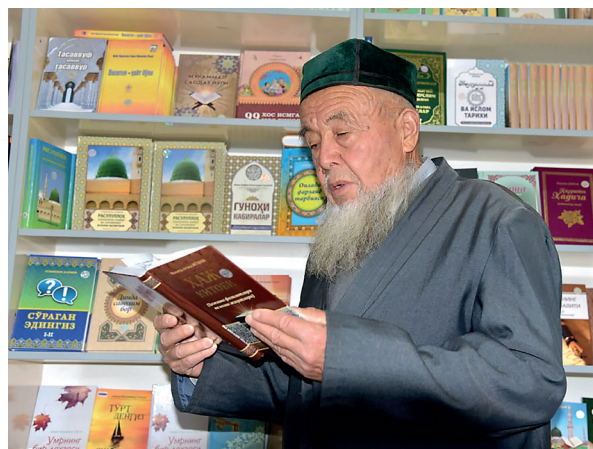
Отасидан эрта етим қолган, она тарбиясини олиб, устозлардан диний илмларни ўрганган, элнинг хизматида яшаган Насриддин ҳожи ота Хосият ҳожи она билан бирга ўн икки фарзандни улғайтириб, элга қўшишди.

Мустақилликнинг дастлабки йиллари тоғамиз ҳар йили икки марта ўзи яшайдиган Сангжумон қишлоғидаги 40-умумтаълим мактабининг бошланғич синф ўқувчиларига ширинликлар ва совғалар улашар, сабабини сўрасак, ёшлар илмга муҳаббатли бўлсин-да, деб қўя қоларди.

Тоғамдан нафақат диний илмларни, айни пайтда Исломга хизмат қилишни ҳам ўргандим. У киши ўзи яшайдиган қишлоқдаги масжид биносини қуриб берган. Қўшни Кориз қишлоғидаги “Изомиддин мударрис” жоме масжидини адлия бошқармасидан рўйхатдан ўтказиб, кўп йиллар шу масжидда имом-хатиб бўлиб ишлаган.

Давраларда у киши: “Ёшлигимизда тўйиб-тўйиб ибодат қилиб қолишимиз керак. Кексайганда танадан куч-қувват кетиши, оёқларнинг оғриши ибодатдаги ҳаловатни ўғирлайди”, деган гапни кўп такрорлар ва Сўфи Оллоёр ҳазратларининг:

*“Ёшлигингда тоат қилсанг,
қаригунча кўникасан,
Қариганда тоат қилсанг,
кўниккунча кўмиласан”,*

деган сатрларини қўшиб қўяр эди. Ўзи ҳам умр бўйи шу сўзига риоя қилиб яшадди. Бирор жойга сафарга чиқмоқчи бўлсак, йўл бўйидаги масжидларга қараб мўлжални олар эди: пешинни фалон масжидда ўқиймиз, асрга бу жомега қайтиб келамиз, деб. Мен эсимни танибманки, тоғамнинг бирор намозни қазо қилганини эслай олмайман. Ҳатто умрининг сўнгги ҳафтасида тиббий амалиётни бошдан ўтказиб, наркоздан уйғониши билан: “Пешин вақти ўтиб кетмадими?..” деб сўрайди.

Тоғам ҳар куни бомдод намози вақтидан бир соат олдин уйғониб, таҳажжуд намозини адо этгач, Абдурахмоний Қуръондан бир пора ўқишни канда қилмасди. Мабодо, чарчаган бўлса, бомдод намози вақтида туриб, бугун ухлаб қолибмиз деб, бомдоддан сўнг вазифани адо этарди. Кунлик зикрлар, тасбеҳларни ҳам ихлос билан айтишга одатланган эди.

Насриддин тоға таниш-нотаниш давраларда, йиғинларда ибрат олишсин деб пайғамбарлар тарихини, Ислом тарихини жуда гўзал тарзда етказар эди. Сухбат чоғи бирма-бир меҳмонлардан «Сиз “Ҳидоят” журнаliga обуна бўлдингизми?» деб эринмасдан сўрар, “Ҳа”, деган жавобни эшитса, «Келини “Мўминалар”га обуна қилинг, “Ислом нури” ҳам қоп кетмасин», деб тайинларди. Раҳматли

тоғамнинг бу куюнчакликларини энди-энди тушунапман.

Тоғам аждодлари тарихини ҳам яхши биларди, шажарага доир икки-уч асрлик маълумотларни хотирада сақлаб, давраларда худди кўриб келгандек айтиб беришига қойил қолганман.

Кексайиб, 80 ёшдан ошган бўлса ҳам, тўйдан, таъзиядан қолмас эди. Тўй эгаларига, азадорларга маросимларни қандай ўтказишни ўргатар, бирор бидъат-хурофот бўлаётганини кўрса, одамларга ётиғи билан динимизда нима дейилганини тушунтирарди. Ҳар доим майитни ювишга енг шимариб турарди.

Тоғам ҳар ишда ибрат эди. Бир гал Тошкент шаҳридаги “Семашко” шифохонасида даволанганида, беморлардан бири пулини йўқотиб қўйганини, водий вилоятида яшаши, уйига қайтиб кетиш учун маблағи йўқлигини айтиб қолибди. Шунда тоғам нонушта маҳали ошхонага кириб: “Ассалому алайкум. Мана бу биродаримиз пулини йўқотиб қўйибди. Уйига кетишга имкони йўқ экан” деб, яхтагини ёзиб, устига чўнтагидан 50 минг сўм чиқариб қўяди. Бирпасда етарли пул йиғилади.

Шу йил Рамазоннинг учинчи куни тоғам яшаб ўтган хонадонда хатми Қуръон қилиниб, ифторлик дастурхони ёзилди. Кишлоқдошлари у кишининг ўтган йилги Рамазоннинг сўнгги ифторлигида: “Мен келаси йили Рамазонда бўлмасам керак. Ҳаққимга дуо қилиб қўйишни унутманглар”, деганларини эслаб, кўзларига ёш олишди. Тоғам 2022 йил октябрь ойида Тошкентдан қайтиб кетаётганида фарзандларига: “Бу сўнгги келишим...” дейди.

Ҳа, бир замонлар Тўхтамиш бобо (Насриддин тоғамнинг кароматгўй катта отаси) уч кун олдин ўз жанозасига тумандаги кўплаб танишларини айтиб келганини Насриддин тоға давраларда айтиб юрарди. Аллоҳ таоло у кишига ҳам катта отасидек вафот этишини олдиндан аён қилгани маълум бўлди.

Тоғамизни Аллоҳ таоло раҳматига олсин, охиратлари обод бўлсин! Динимиз йўлида қилган хизматларига яраша Раббим Фирдавс жаннатлари билан мукофотласин.

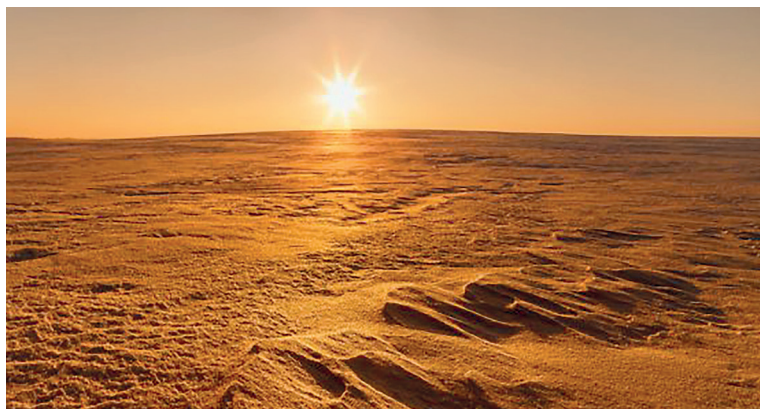
Абдуғани УМАРОВ,
Хатирчи тумани “Учқора” жоме
масжиди имом-хатиби

Илоҳий файз

Ҳар бир кишига бошқага берилмаган илоҳий файз берилади, унга берилган илму ирфон, фаҳму фаросат бошқага берилмайди. Эҳтимол, унча-мунча киши билмайдиган илм ато этилади. Буларнинг барчаси Аллоҳнинг фазлидандир. Аллоҳ эса Ўз фазлини хоҳлаган бандасига ато этади ва У буюк фазл соҳибидир.

Ҳеч ким бандага берилган фазлни ман қила олмайди. Бизлар баъзи кишиларни осий, гуноҳ ишларга муккасидан кетган деб ўйлаймиз. Ваҳоланки, у Аллоҳнинг ҳузурида кечирилган бўлиши мумкин. Чунки инсонни ҳидоятга бошловчи ҳам, унга тавфиқ берувчи ҳам Аллоҳ таолодир. Ҳар бир иш Унинг измидадир.

Шундай экан, биз халойиқдан энг ёмони менман, бошқалар менидан яхшироқдир, деган эътиқодда бўлишимиз керак. Чунки халойиқда яширин валийлар, Аллоҳнинг дўстлари бор. Улар худди Қадр кечаси Рамазоннинг охириги кечалари орасига яширингандек, одамлар орасига яширинган. Шундай экан, такаббурлик қилмайлик, яхши амалларимиз, тоат-ибодатларимиз билан бирор кимсадан ўзимизни юқори санамайлик. Зеро, тоат-ибодат ҳам Аллоҳ таолонинг ихтиёрида. Истаса, олиб қўйиши мумкин. Ўзи асрасин...

Тарихи Муҳаммадий

(Давоми. Бошланиши ўтган сонларда.)

БАДР ҒАЗОТИ

Бу ғазотда ҳозир бўлган саҳобалар уч юз ўн уч киши эди. Ўрталарида иккита от, етмишта туядан бошқа минарли нарса йўқ эди. Уруш қизиб келган чоғда Пайғамбаримиз чайладин чиқиб, баланд овоз билан шу оятни ўқидилар. Мусулмонларга нусрат бериш ҳақида Аллоҳдин шу оят ваҳий бўлган эди:

سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ

“Саюҳзамул жамъу ва юваллунад-дубур” [Қамар, 54/45], яъни: “Куффор қўшини энди албатта енгилгайлар ва орқа ўгириб қочгайлар”, демакдур. [Изоҳли таржимаси: “Яқинда ўша жамоат енгилиб, ортларига қараб қочиб қолурлар!”] Бу оятда айтилгандек, аларнинг кўнгиллари қўрқинчликка тўлди. Жонлари бўғизларига келди. Ҳеч ерда қайрилиб қарай олмай ўлгандин, асир берилгандин қолганлари қочиб, аранг жон қутқаздилар. Бу урушда Абу Жаҳл бошлиқ Қурайш раисларидин бир неча атоқли кишилар ўлдирилди. Кўплари тутқун олинди. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

هَذَا مَصْرَعُ فَلَانٍ

“Ҳаза масраъу фулан”, яъни “фалончи шу ерга йиқилиб ўлар, фалончи бу ерда йиқилиб ўлар”, деб уларнинг ўладиган жойларини саҳобаларга кўрсатган эдилар¹. Пайғамбаримиз қайси жойни кўрсатган бўлсалар, нақ шу ўринда ўлдирилдилар. Бу ҳам Расулуллоҳнинг мўъжизаларидур. Сўнгра ўликларни оралаб қарасалар, Абу Жаҳл кўринмади. “Унинг ҳоли нечук бўлди, билмадик”, дедилар. Расулуллоҳдин бу сўзни онглаб бир неча саҳобалар ани излагани турдилар.

Ибн Маъсуд ани чалажон ҳолда топди. Ани ўлдурмак учун ўзи бир пайтлар “Ибн Умми Абд” деб паст санайдурган Ибн Маъсуд келганини кўрган Абу Жаҳл кибр қилиб: “Сен ўлдираётган одам қавмининг қандай ҳам буюк одами-я”, деб хитоб қилди.

Ибн Маъсуд уни ўлдириб, бунинг хабарини Расулуллоҳга етказгач, Расулуллоҳ ҳамду сано айтдилар, сўнгра:

– Ҳар умматнинг ўз ичидан чиққан бир фиръавни бўлур. Бу умматнинг фиръавни Абу Жаҳл эди, бунинг ҳалоки билан Исломи дини ривож топар, – дедилар².

Сўнгра буюрдилар, бориб майдонда ётган ўликлар йиғдирилиб, шу жойдаги қудуқларга кўмилди. Расулуллоҳнинг одатлари қайси ерда одам ўлиги кўрсалар, унинг кимлигини сўрамасдан, дарров кўмишга буюрар эдилар. Мушриклар ўликларини қудуққа ташлашиб ётган чоғда улуғ саҳобалардин Абу Ҳузайфа қараб турган эди. Укаси Валид, амакиси Шайба ташланган вақтда унча ўзгармаган бўлса ҳам, отаси Утбанинг судраб ташланганини кўрганда ўнги ўчиб, ўзида бир турли ғаму қайғу пайдо бўлди. Расулуллоҳ буни сезиб:

– Ҳузайфа, отанг ҳолини кўриб, ачинганга ўхшайсан, – дедилар. Анда у айтди:

– Ё Расулаллоҳ, отам билимли, ақлли, андишали киши эди, шунинг учун унинг Исломдин насибалик бўлишини умид қилар эдим. Энди мен тилаганча бўлмай, шу ҳолда ўлганини кўриб, кўнглим қайғуланди, – деб кўзига ёш олди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Ҳузайфага тасалли бергудек сўз айтиб, анинг ҳақиқа дуо қилдилар. Сўнгра Расулуллоҳ қудуқ қулоғига келиб:

– Эй фалон ўғли фалон, мен айтган сўзларнинг ҳақлигини энди аниқ билдингларму? – дедилар. Анда ҳазрати Умар:

– Ё Расулаллоҳ, жони йўқ жасадлар бу сўзни қайдин англайдилар, – деди. Расулуллоҳ:

– Аллоҳ оти билан онт ичурман, менинг сўзимни сизлардан яхшироқ англайдилар. Энди Аллоҳ айтган сўзларини чинлигини кўзлари билан кўришди, – дедилар.

Шунинг учун уруш ўтиб, уч кун сўнгида Мадинага қайтгали қасд қилдилар. Йўлга чиқмасдин илгари суюнч хабарини етказмоқ учун икки киши юбордилар. Бири мадиналик ансорлардан Абдуллоҳ ибн Равоҳа, иккинчиси Пайғамбаримизнинг асранди ўғиллари Зайд ибн Ҳориса эди. Булар келмасдин илга-

ри Мадина мунофиқлари ила Ислон душмани яҳудлар мусулмонларни ғамгин қилмоқ учун аларнинг зиёнларига турли ёлғон хабарлар тарқатмиш эдилар. Хабарчилар келгандин сўнгра ёлғон йўқолиб, чин сўз майдонга чиқди. Мусулмонлар қувонишиб руҳлари кўтарилди.

Мунофиқлар, яҳудлар шарманда бўлишиб, хафаликда қолдилар. Буни эшитиб, Исломиятни қабул қилмаган бутун араб мушриклар зил кетиб, кўнгилларига кўрқунуш тушди. Бу суюнчилик хабар келган чоғда, Расулуллоҳнинг қизлари, ҳазрати Усмон аёллари Руқияни саҳобалар эндигина дафн қилишиб, қабристондин қайтишмоқда эдилар. Шу вақтда хабарчилар етиб келиб, Абдуллоҳ ибн Равоҳа қаттиқ кичқириб:

– Эй мўминлар, суюнчи! Расулуллоҳ соғсаломатлар, мушриклар раисларидан фалони, фалони ўлдирилди, фалон-фалонлар асир олинди, – деди. Буни эшитган яҳудлар раиси Каъб ибн Ашраф:

– Бу сўзлар ёлғондур, агар Муҳаммад буларни ўлдиргани рост бўлса, ер ости бизларга устидан яхшироқ бўлур, – деди.

Энди Расулуллоҳдин хабар эшитайлик. Суюнчи айтиб Мадинага киши жўнатилгандин сўнгра ўзлари ҳам йўлга чиқдилар. Саффо деган жойга келганда қўлга тушган Қурайш раисларидан Назр ибн Ҳорис ибн Қалада деган кишини ўлдиришга буюрдилар. Улуғ саҳобалардан Мусъаб ибн Умайр унинг бир туғишган қариндоши эди, уни Расулуллоҳга орачи қўйиб:

– Муҳаммадга айтгил, бошқа йўлдошларим қаторида менинг ҳам жонимга омон берсун, – деди. Анда Мусъаб ибн Умайр:

– Сен бу ўлимдан омон топа олмагайсан. Аллоҳнинг китоби Қуръон ҳақида ва анинг Пайғамбари Расулуллоҳ устида не янглиғ ёмон сўзламиш эдинг, анга имон келтирган мўминларга турли азоблар бериб, қийнамиш эдинг, энди шу қилмишларинг жазосини кўрмақдан бошқа чоранг йўқдур, – деб сўзини рад қилди. Шунинг билан ҳазрати Алига топширилиб, қатл этилди. Бир оғиз имон айтишга бўйни ёр бермасдин, дунё ва охиратлик давлатидан ажралди. Бошига қилич келган чоғида имон айтган бўлса эди, тавбаси қабул бўлиб ўлимдан қутулур эди.

Сўнгра ул жойдин кўчиб, Иркүс-Забия деган манзилга келдилар. Бу ерда Қурайш

аскар бошлиқларидан Уқба ибн Аби Муайтни ўлимга буюрдилар. Бу киши ҳижратдин илгари Маккада Расулуллоҳга ҳаддин оша адабсизликлар қилган эди. Бир куни Пайғамбаримизни чорлаб, зиёфат қилгани ўз уйига келтирди, таом ҳозирлаб емакка таклиф қилди. Расулуллоҳ анинг имонидан умид қилиб:

– Агар имон келтирмасанг, бу таомдин емайман, – дедилар. У ҳам қабул қилиб, шу ҳолда имон келтирди. Бу сўз халқ ичига тарқалиб, катта-кичик ҳаммага маълум бўлди. Қурайш раисларидан Убай ибн Халаф унинг энг яқин душманларидан эди. Бу сўзни эшитиб, қаттиқ қайғуланди. Отабоболаримиз юрган йўлдан чиқиб, аларнинг динини буздинг деб, уни кўп маломат қилди.

Анда Уқба:

– Уйимга меҳмон бўлиб келган Муҳаммадни таом едирмак учун тил учида айтган бўлдим. Мен бу ишни чин кўнгил билан қилмадим, – деб аларга узр айтди. Қанча айтса ҳам, мушрик раислари унинг сўзига ишонмадилар. Анда Убай ибн Халаф:

– Муҳаммадни кўрганингда, анинг юзига тупуриб, бўйинини босиб, юзини ерга сурсанг, шундагина сўзингга ишонамиз. Йўқ эрса, сенинг юзингга боқишни кўзимга ҳаром қилдим, – деб онт ичди.

Ҳақиқатда эса Уқбанинг кўнглига имон нури кирмаган эди. Шунинг учун бир куни Расулуллоҳ Каъба олдида намоз ўқиб, сажда қилган чоғларида, дўсти топширган шу беадабсизликни ижро қилди. Аммо Расулуллоҳ намозни бузмадилар, намоз ўтаган сўнгида анга қараб:

– Агар сени Ҳарамнинг ташқарисида кўрар бўлсам, бошинг узра қилич кўтарурман, – деб нубувват нури билан шу кунги ҳолига ишорат қилдилар. Ортидан саҳобалардин Осим ибн Собитга топширилиб, ўлдирилди. Сўнгра Расулуллоҳ асирларни соқчиларга топширдилар.

Алихонтўра СОҒУНИЙнинг
“Тарихи Муҳаммадий” асаридан

Давоми бор...

¹ Имом Муслим. Жаннат, 76; Жиход, 83; Абу Довуд. Жиход, 115.

² Имом Бухорий. Саҳихул Бухорий, 64/7.

Ҳар гиёҳда шифо бор

Аллоҳ таоло марҳамат қилади: “**Қасамёд этурман анжир ва зайтун билан**” (Тин сураси, 1-оят).

Япон олимлари анжир меваси таркибида бор бўлган “Methalonids” моддасининг таъсири фақат зайтун билан истеъмол қилинсагина кучли бўлишини аниқладилар. Энг яхши таъсир даражаси бир дона анжир етти дона зайтун билан истеъмол қилинса, ундаги моддаларнинг таъсир даражаси тенг бўлишини кашф қилдилар. Қизиғи, анжир Қуръони каримда бир марта, зайтун эса етти марта зикр қилинган.

Мазкур икки мевани бирга истеъмол қилиш соғлом, ёш бўлиб юришга сабаб бўлади.

Анжир билан зайтун бирга истеъмол қилинса:

- 1) қондаги холестерин миқдорини камайтиради;
- 2) аёлларнинг ҳомилали бўлиш имконини оширади;
- 3) инсон жисмини кўркам, ёш ҳолатда туришига ёрдам беради;
- 4) қарилик аломатларини камайтиради;
- 5) озуқа сифатида қўллашга қулай;
- 6) ҳужайраларнинг вазифаларини аъло даражада бажаришига сабаб бўлади;
- 7) иш қобилиятини оширади, танага қувват бағшлайди;
- 8) эркаклардаги жинсий заифликка қарши самарали восита;
- 9) юракни қувватлантиради;
- 10) руҳий хасталикларнинг олдини олади.

Зайтун ёғи Қадимги Юнонистонда “суюқ олтин” деб номланган. Зайтун ёғининг бошқа мойлардан устун жиҳати шундаки, унинг таркибида 102 та элемент мавжуд. Аллоҳ таоло Нур сурасининг 35-оятида: “**У (чирок) на шарқий ва на ғарбий бўлмаган муборак зайтун дарахти (мойи)дан ёқилур**”, деб марҳамат қилгани бежиз эмас.

Зайтун мойи ичаклар, ошқозонности бе-зи ва жигар фаолиятини яхшилайдиган ҳамда

ўт пуфағи ҳалқаси атрофида тошлар пайдо бўлишига тўсқинлик қилади. Зайтун мевалари ҳазм бўлиш хусусияти жуда юқори, мойи эса хушбўйлиги, дориворлиги билан ажралиб туради. Япониялик олимлар зайтун таркибида одамни ёшартирувчи элементлар борлигини аниқлашди.

Биз юксак ривожланган технологиялар асрида яшайпмиз. Ақлимиз қанчалик илдамлаб бораётган бўлса-да, танамиз баъзида дардлар қаршисида чорасиз қолади. Дардни берган Шофий Зот шифосини ҳам қайсидир ўсимликда, гиёҳда яшириб қўйган. Буни излаб топишимиз керак.

Кўпчилигимиз соғлигимиздан нолиймиз. Лекин Ибн Сино бобомизнинг “Тиб қонунлари”ни ўқимаймиз. Ибн Сино ўз даврида сунбулнинг юрак хасталигига даволиги, гулхайрининг нафас йўлини юмшатиши, арпабодиён ва шивитнинг балғам кўчириши, дафнанинг асабга ижобий таъсирини айтиб ўтган.

Бугунги кунда дунё миқёсида тиббиётда ва халқ табobatiда 120 мингдан ортиқ ўсимлик турлари ишлатилади. Жумладан, Ўзбекистонда ёввойи ҳолда ўсадиган ва маданийлаштирилган ўсимликлар сони 4 мингдан кўп, шуларнинг 500 дан ортиғи шифобахшдир.

Аллоҳ таоло шунча шифобахш неъматларни бизга инъом этиб қўйганига қарамай, бирор жойимиз оғриси, дорихоналарга югурамиз. Кимёвий дори-дармонлар танангизнинг оғриган жойига малҳам бўлиши мумкин, лекин бошқа аъзонгизга шикаст етказади. Шу боис кўпроқ бугун табиий гиёҳлардан фойдаланишимиз керак. Мен бунга “Ассута шифо” табобат марказида даволаниб, яна бир карра амин бўлдим.

Рихсибой ТОШМАТОВ